AYLIK MİZAH DERGİSİ • YIL : 6

KASIKATÜR

SAYI : 73 • NİSAN 1999

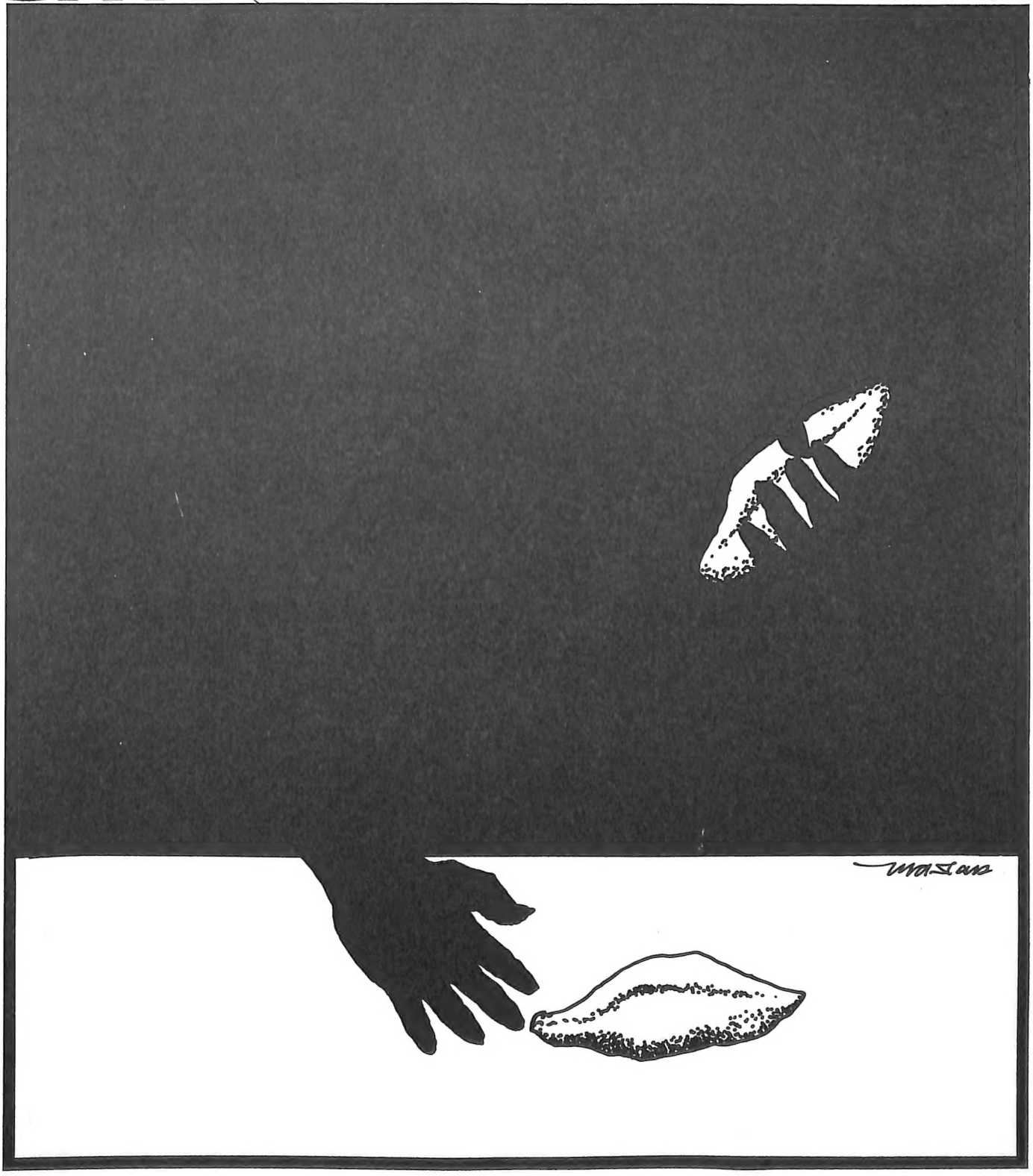

HAKAN ŞENGÜN

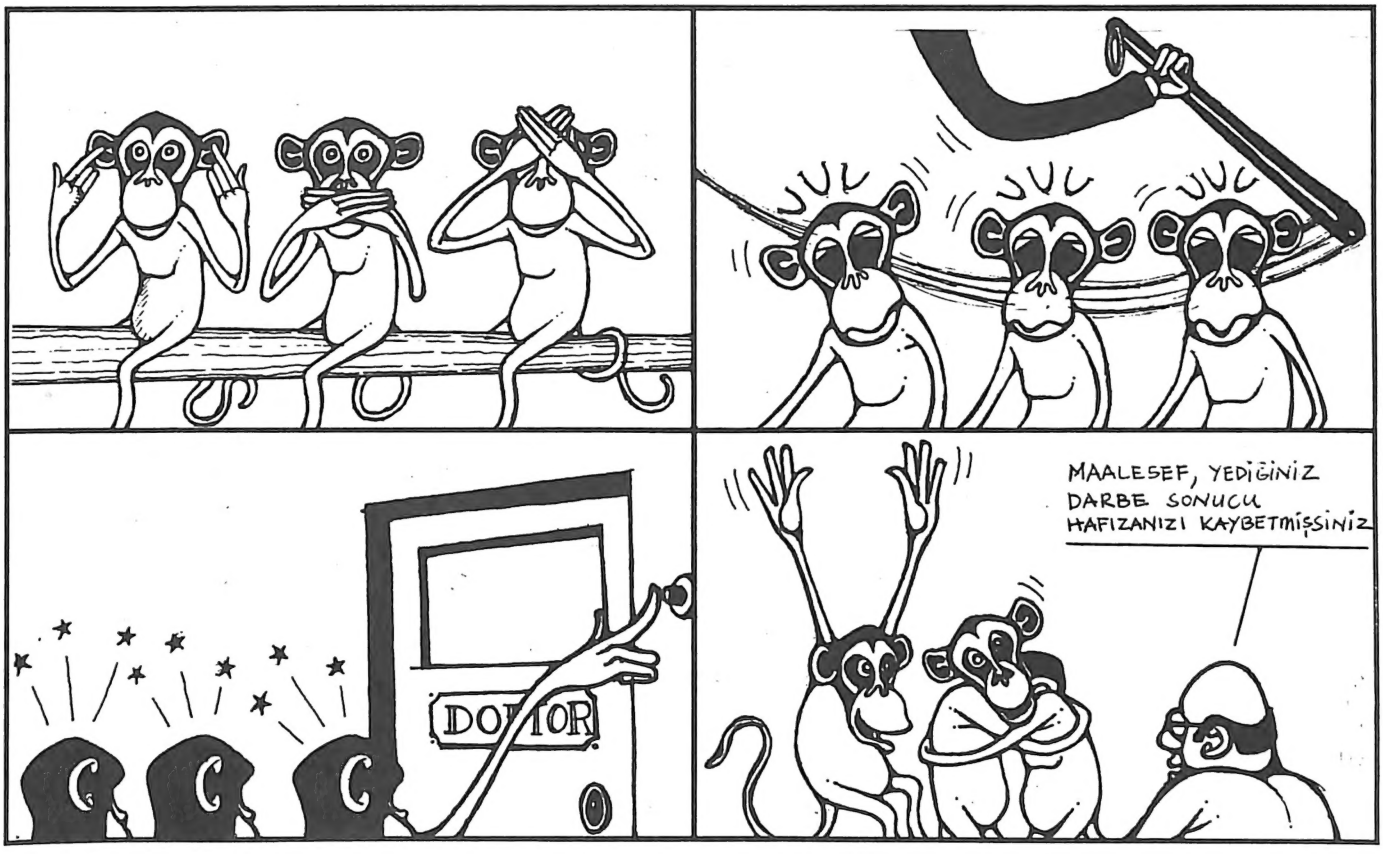

CEM KOCATAŞ

SAHİBİ VE YAYIN YÖNETMENİ
KARİKATÜRCÜLER DERNEĞİ ANKARA TEMSİLCİLİĞİ ADINA
METİN PEKER

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
MURAT ÖZMENEK

YAYIN KURULU
ALİ FUAT SÜER
CUMHUR GAZİOĞLU
OKTAY BİNGÖL
ORHAN TÜLEYLİOĞLU
HİCABİ DEMİRCİ
MURAT SAYIN

DERGİ TEMSİLCİLİKLERİ
ANTALYA/CİHAN İŞBAŞI • BURSA/MÜMİN BAYRAM • ÇORUM/ALTAN ÖZKESİCİ • İZMİR/CEM KOÇ • TRABZON/ADNAN TAÇ • MERSİN/SERDAR KUTÇA • SİNOP/SEYİT SAATÇİ • ZONGULDAK/KÜRŞAT COŞKUN • KIBRIS/HÜSEYİN ÇAKMAK

KATKIDA BULUNANLAR
ALİ ULVİ ERSOY / ALTAN ÖZESKİCİ / AHMET ERKANLI / AKIN ÖNDER / ALİ OSMAN TAŞ / ALİ ŞUR / ALİ HERKÜL ÇELİKKOL / ALPER SUSUZLU / CEM KOÇ / CEMALETTİN GÜZELOĞLU / CEM KENAN ÖNGÜ / CEZMİ ERMİŞ / ERGİN GÜLEN EROL ÖZDEMİR / ERDOĞAN KARAYEL / FETHİ DEVELİOĞLU DİNÇER PİLGİR / HÜSEYİN TANYERİ / HİCABİ DEMİRCİ / HAKAN SÜMER / HASAN UYSAL / GÜNGÖR KABAKÇIOĞLU / İZEL ROZENTAL / NURİ BİLGİN KADİR DOĞRUER / KURTULUŞ KAYALI / KEMAL ÖZYURT / MÜMTAZ İDİL / MUSTAFA BİLGİN / MILKO DIKOV / NECATİ ABACI / NEHAR TÜBLEK / OĞUZ GÜREL / ÖZCAN ÇALIŞKAN RUHİ TEK / TONGUÇ YAŞAR / TAYFUN AKGÜL / TANJU ÖZKAN / SAMİ CANER / SEÇKİN TEMUR / SÜNDÜZ AKMAN / SERDAR ÇAKIRER / YİĞİT ÖZGÜR / YENER ÇAKMAK

İRTİBAT VE YAZIŞMA ADRESİ: KONUR SOKAK 31/10 KIZILAY-ANKARA • TEL/FAX: 417 37 28

POSTA ÇEK NO: 104902 METİN PEKER • ALTI AY: 6.000.000 TL • BİR YILLIK: 12.000.000 TL

DİZGİ : DAMAR LTD. ŞTİ. • ANKARA • ÖZVEREN SOK. 3/8 DEMİRTEPE TEL: 232 01 11

BASKI: YORUM BASIN YAYIN SAN. LTD. ŞTİ. FEVZİ ÇAKMAK SK. NO: 15/C TEL: 229 00 76 ANK.

KAPAK KARİKATÜRÜ: HÜSEYİN ÇAKMAK

KARİKATÜR DERGİSİ'NDEKİ ESERLER YAZILI İZİN ALINMADAN KESİNLİKLE YAYINLANAMAZ.

MAKSAT MUHABBET

■

hASAN uYSAL

■

M İ Z A H Y A Ş A M D I R

Yaşayan, gerçek mizah bizatihi yaşamın içinden çıkıyor. Tabi yaşamı mizah olanlar da vardır ama bu şimdilik konumuz dışı. Mizahın yaşam olduğunu biliyordum ama buna ayrıca tanık da oldum. Örneğin geçmişte kalan yaşanmış bir olayı KARİKATÜR Dergisinde yazdığımda, diğer yazılarla kıyaslanmayacak kadar olumlu tepki aldım. Yalnız tepki değil ayrıca teşvik edici uyarılar da... Kimisi "yaşadıklarını yaz" derken, "Belli ki sende daha neler vardır. Topla da kitap yap" diyen bile oldu.

Bu tepki ve uyarıların diğer yazıların hiç beğenilmediğine yönelik bir işaret olup olmadığını bilemiyorum. Yani ehven-i şer olarak, anıların yazılmasını da istemiş olabilirler. Ya da beni gaza getirip de ardımdan, "Bu herif tırladı. Bir haltmış gibi anılarını yazmaya başladı. Bu abuk subuklukları mı çekeceğiz?" diyerek yazmamı engellemeyi de amaçlamış olabilirler.

Herneyse, gaza gelmiş gibi yapıp isteği yerine getirelim.

Yıl 1984, dile kolay bana dün gibi geliyor ama 11 yıl olmuş. Askeri darbe sonrası ilk yerel seçimler yapılmış, ANAP genel seçimlerde olduğu gibi silip süpürmüş. Seçimden kısa bir süre sonra Köyceğiz'in DYP'li Belediye Başkanı sizlere ömür. Zorunlu olarak seçim yenilenecek. Seçim öncesi propaganda konuşmasına DYP'den o zamanki genel başkanları Yıldırım Avcı gidecek. Cumhuriyet'ten beni görevlendirdiler. Sabahın köründe DYP otobüsüne bindik. Afyon-Burdur-Denizli-Muğla yolu ile Köyceğiz yapacağız. Programa göre ancak 15-16'da varacağız, konuşma falan derken biz haberi en erken 19'a doğru yazdırabileceğiz ki, haberimiz taşra baskısına giremeyeceği gibi, geç geçtiğimiz için şehir içi baskılara da ancak bir kaç kelime girebilecek. Yıldırım Avcı'dan rica ettik;

"Bizim emeğimize de yazık. Onca saat git-gel iki satır haber için. Bu sizin için de kötü. İsteriz ki haberimiz geniş girsin, gittiğimize değsin!"

O da ne istediğimizi sordu;

"Yolda size soru soralım. Afyon'da yarım saat mola verelim 'Seçimler için Köyceğiz'e giden Yıldırım Avcı yolda basın mensuplarının sorularını yanıtladı' biçiminde haberimizi yazdıralım" deyince kabul etti. Tüm gazeteciler otobüsün en önüne yığıldık. Avcı esti gürledi. Anayasayı yerden yere vurdu, askeri yönetimi suçladı, yerel seçimleri ANAP'ın tehditle kazandığını ileri sürdü ve "gelecek hafta Isparta'da Egemenlik Milletindir mitingi düzenleyeceklerini" açıkladı. Sıra sorulara gelmişti. Bir soru üzerine Köyceğiz seçimlerini ezici bir çoğunlukla kazanacaklarını ileri sürünce müdahale ettim;

"Köyceğiz başka ülkenin sınırlarına mı dahil? ANAP madem tehditle kazanıyor, burada niye siz kazanıyorsunuz?"

Gülcü Avcı. "Köyceğiz"liler ANAP'ın tehditlerine pabuç bırakmayacak kadar yüreklidir" demesin mi. Peki diğerleri? Herneyse bu zaten ısınma sorusuydu. En munis ve yumuşak tavrımı takınarak asıl sorularıma geçtim;

"Önümüzde ki hafta Egemenlik Milletindir mitingi düzenleyeceğinizi söylediniz. Oysa siz milletin egemenliği askıya alındığı dönemde Danışma Meclisi üyesi idiniz. O zaman ki tavrınız mı yoksa bugün ki tavrınız mı doğru?"

Avcı sinirli ve biraz da iğrenerek bana baktı; "Ne alakası var? Hepsi millete karşı görevimiz" gibi alakasız bir yanıt verdi. Son soruma geçtim;

Açıklamanızda Anayasa'yı eleştirdiniz. Bildiği kadarı ile siz Anayasaya olumlu oy veren Danışma Meclisi üyesisiniz. Bu tavrınız nedeniyle bir özeleştiri yapmayı düşünüyor musunuz?

Yanıt, Avcı'yı genel başkanlıktan düşünceye kadar zor durumda bırakacak biçimde geldi. Dişlerini sıkarak, sinirle karşılık verdi;

"Hayır efendim. Sen yanlış anlamışsın. Ben Anayasayı değil geçici maddelerini eleştiriyorum. Bu Anayasa, DYP olarak desteklediğimiz, bizim istediğimiz Anayasadır."

Daha sonra demokrat rollere soyunacak Kurtar Baba'nın, emanetçi genel başkanı büyük pot kırmış, bu yanıt onun gidişini de kolaylaştırmıştı.

Genel Başkanını zor durumdan kurtarmak isteyen bir işgüzar, bizleri arkaya doğru iteleyerek "tamam arkadaşlar, basın toplantısı bitti. Yerlerinize geçebilirsiniz" diye konuyu kapattı.

Görevini yapmış komutan edası ile arkadaki yerime geçerken, otobüsün 3. ve 4. sırasında yalnız oturan DYP'nin Genel Başkan Yardımcısı Baki Tuğ ayağa kalktı; Herkesin duyacağı bir sesle iltifatlar yağdırmaya başlamasın mı? "Bravo, bu yaşta siyasi sezi, bu zeka.." diye gidiyor. Meğer Baki Tuğ, Avcı'ya muhalif olmayı bırakın üstelik kavgalı imiş. Biz de hasbel kader Avcı'yı tuş ettik ya. Aklınca beni kullanıp o da Avcı'ya geçirecek. "ille beraber oturalım" diye ısrara başladı. Yaşamım boyunca aldığım iltifatları kısa sürede üçe katladı. "Hayır, teşekkür ederim" demem işe yaramıyor. Ben, Baki Tuğ'un yanına. Deniz Gezmiş'i astıran askeri savcının, Türkeş'in 9 Işık'ını iddianamesinde devlet görüşü diye savunan sözde hukukçunun yanına. Asla! "Bir dakika" dedim, sesimi yükselterek. Bütün otobüs olayı izliyor. Herkes susunca devam ettim; "Görüşlerim nedeniyle sağolun, haketmediğim iltifatlarda bulundunuz. Ancak ben bu görüşleri geçmişte de savunuyordum. Nitekim bu görüşlerim nedeniyle hakkımda 7 yıl hapis cezası isteyen de sizdiniz?"

Otobüste bir kahkaha koptu. Baki Tuğ, o 9 yıl önce sıkıyönetim mahkemesinde karşımda heyüla gibi duran askeri savcı kireç gibi olmuştu.

"Ne zaman, nerede, tanıyamadım" diye kekelerken vurucu darbem ardından geldi.

"Bu çok önemli değil. Bu görüşleri savunmak benim görevim, beni yargılayıp hapis cezası istemek te o zaman sizin görevinizdi. Ancak bir duruşma öncesi benim için 7 yıl hapis isterken, enişte-min ricası üzerine ertesi duruşma beni salıvermiştiniz. Bunu içime hiç sindiremedim doğrusu."

9 yıl öncesinin intikamını çok acı almıştım. Otobüste nasıl bir kahkaha tufanı koptuğunu tahmin edersiniz. Yine tahmin edeceğiniz üzere Tuğ, bir gazeteci olarak benimle bir kaç yıl görüşmedi. Şimdi uzaktan bakışıp selamlaşıyoruz ve eminim birbirimizin eline düşmemeyi arzuluyoruz. Bu bahane ile de beni Mamak'tan çıkartan enişte-min kulaklarını çınlatıyorum. Enişte-m kim mi? 12 Mart'ta Behice Boran'ı kelepçe ile muayenehanesine getiren askerleri odadan atıp, kelepçeleri çıkarttırdığı için Ordu'dan uzaklaştırılan Dr. Ayhan Gülhan. Baki Tuğ'u hiç sevmediği halde geçirdiği mide kanamasına ilk müdahaleyi yapıp, yaşama döndüren kişi. Sırf benim için Tuğ'a gidip, "Senden bir can alacağım var. Yeğenimi bırak ödeşelim" diyen enişte-min saygıyla ellerinden öpüyorum.

Bilmiyorum yazdığıma değdi mi? Gelecek sayıda da benden yine yazı isterlerse, gazetecilik anılarının gerçekten istendiğine inanacağım. Aksi halde bilin ki yine gaza geldim demektir. Sonuç ne olursa olsun -gaza getirenler hariç- sağlıcakla...

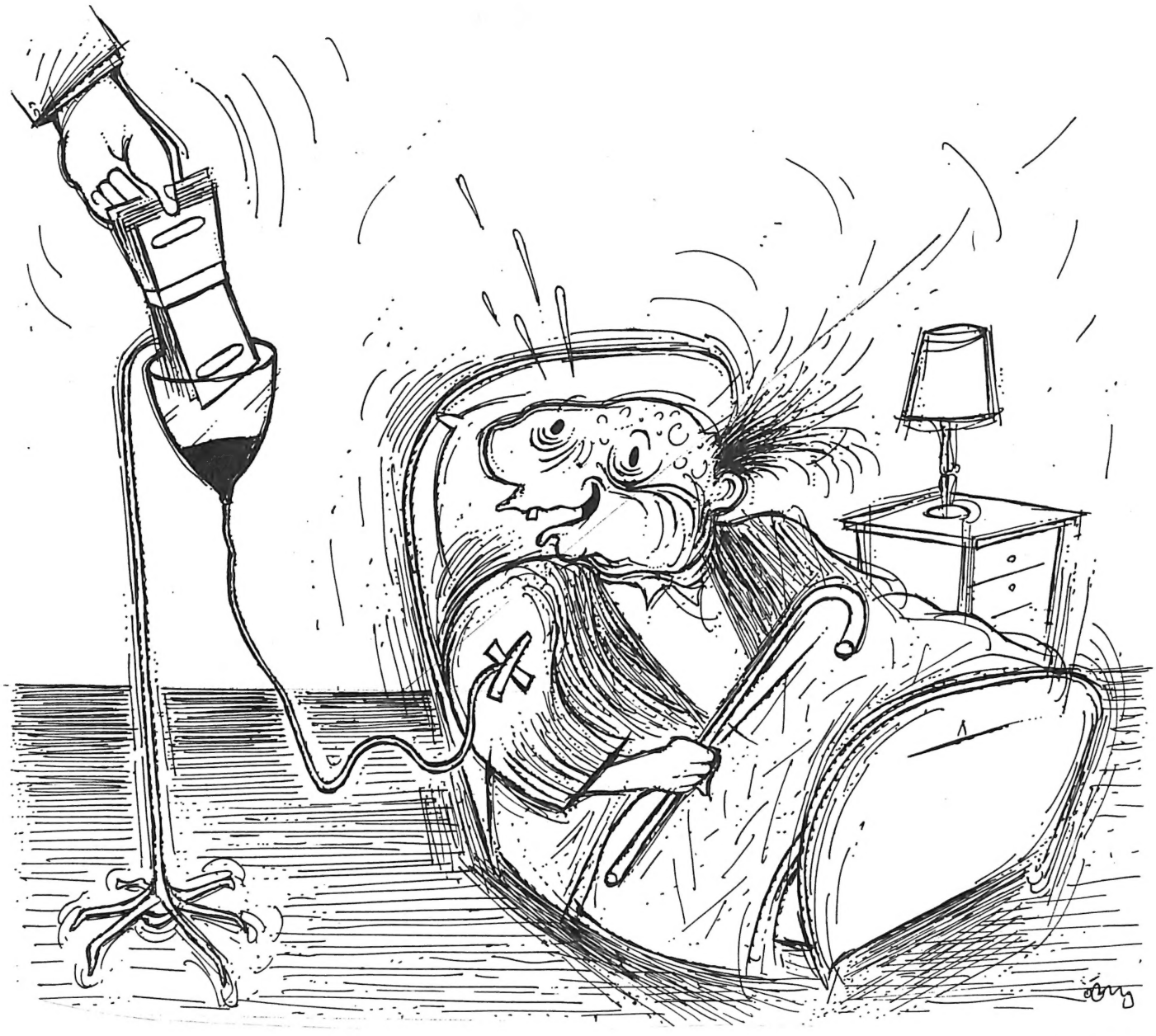

OĞUZ GÜREL

DİEGO HERRERA (YAYO) — KANADA

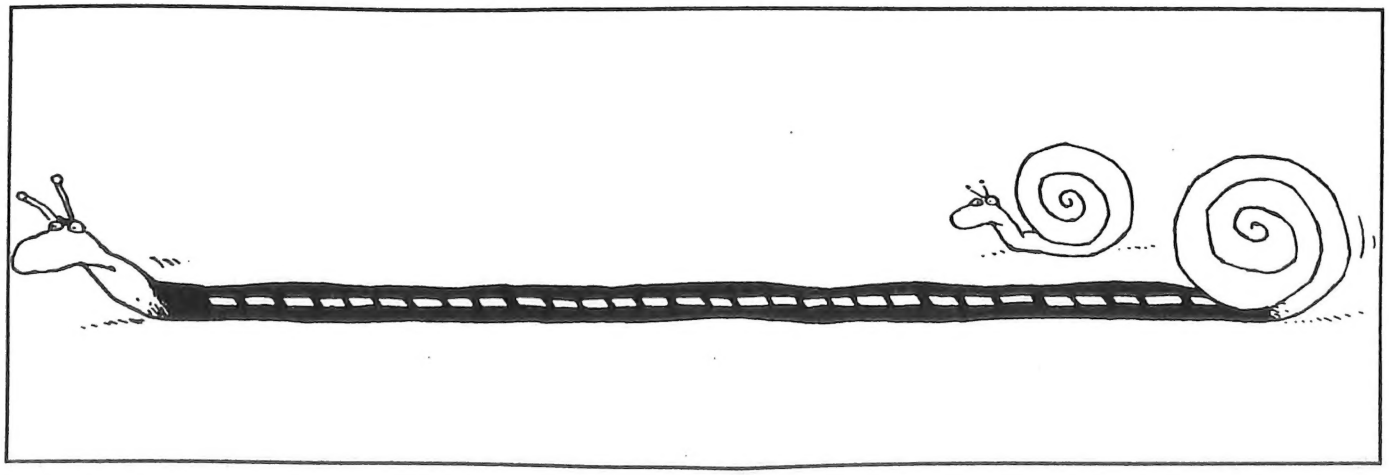

BAYOKURYAZARÇİZER

■

Bülent OKUTAN

■

ELMA DERSEM ÇIK

"Erişir menzili maksuda aheste giden
Tir-i reftar olanın bağına damen dolaşır."

Yukarıda dizelerini okuduğunuz şair; bu sözlerle ne gibi bir tema işlemiştir?

A) "İşini ve çişini yavaş yavaş yapanlar, asla prostat olmaz" demiştir.

B) "Çarşafa dolaşmak istemiyorsanız, doğru bildiğinizden şaşmayın" demek istemiştir.

C) "Düşünüp taşınmadan karar vermeyin, hedefinize ağır ağır ulaşın" demiştir.

D) "Hızlı giden atın dışkısı, seyrek düşer" demeye getirmiştir.

E) Hiç bir şey anlatmak istememiş, boş bir zamanında resmen zırvalamıştır.

9 Nisan günü il merkezlerinde yapılan ÖSS sorularından biri böyle anlamsız birşey olabilir. Burda amaç yarışan talihli mudi'nin, pardon öğrencinin en yaklaşık yanıtı bulup işaretlemesidir. Zaten bu günlerde de yazılı basınımızda izliyorsunuzdur; en makbul yayıncılık anlayışı, bu vesile ile tirajların geçmiş yıllara ait soru sayfaları ile yükseltilmesidir.

Dile kolay, bir buçuk milyon kişi istikbali için doğru yanıtlar verip, puan avına çıkıyor. Hedeflenen bence bu ülkeye yararlı insanlar olmak, ama gelin görün ki realitesinde sürüm sürüm sürünmemek gibi ciddi bir kavram saklı. Bunun yanı sıra, yıllardır bir kuruluşta memur statüsü ile çalışıp üçün birini alamamış çalışanlarımızın da bu sınavda ter dökeceği acı gerçeği de var.

Ancak bir gerçek daha var ki, bu yarışın hiç bir zaman bilimsel ve adalet ilkeleri ile bağdaşmadığı, insanların geleceğine yönelik seçim yapamadığı... Bana birileri mutlaka şöyle bir telkinde bulunmalı diyorum: "Sevgili dostum Raşit Arif, yav kardeşim sen hep olaylara ve insanlara kara gözlükle mi bakarsın? Ne karamsar bir yazarsın, bırak bunları acızık ta güzellikleri gör". Çok istiyorum hemde çok. Ama bilhassa şu konuda yapıcı olmak bana rüya gibi geliyor. İçimden geçenler tabii ki güzel şeyler, ama gerçek gün gibi ortada. Her sınavın önünde sektörler türeyip, her sınavın sonunda yeni zenginler meydana çıkıyor. Hangi birimiz ileride mesleğe adım atınca "Hah bu soru bana ÖS sınavında da sorulmuştu, bak yine karşıma çıktı ya da ben bunu önceden bilirim" diyebiliyoruz.

Belki içlerinden biri, şansı da yaver giderse ileride devlet kademesinde iyi bir görev alıp, ATV, BTV, CTV mikrofonları önünde ulusa seslenecek ve Aziz ve leziz yurttaşlara; Gazi Osman Paşa'da yaşanan olaylarla Kuzey Irak'taki harekatın karamelasını yapıp analiz etmeden, Plevne müdafasını otuz beş bin kişi ile taarruza dönüştürüp Demir Lady ünvanını kapacaktır. O ayrı olay. Ama sadece birbuçuk milyon mudiden biri...

Milli Eğitimde kanayan yara yıllar varki hiç kapanmadı. İşte ne zaman bu konu gündeme gelse kendimizi kaptırıveriyoruz. Üniversite seçme sınavlarından yola çıkıp ta kendimizi 36. paralelde de buluvermek kolay olmuyor ama ne yaparsınız, buda bizim yazım tekniğimiz.

Nevruzu, bahardı derken birde bakmışız kar yağıvermiş memleketimizin dağlarına... Akşamları evde uzun oturup, kısa keserken ve de köpüklü kahvemizi höpürdedip içerken izlediğimiz haber bültenlerinde; Mehmetçik henüz Zaho'da. Operasyonlar sürüyor, harekatın bedeli ise 60 trilyonu çoktan aşmış. Ancak uğraşılara rağmen, askeri güçler doğada nadir bulunan Apo ni tatus Pekeköfteharus isimli süs bitkisini arar gibi suçlu arıyorlar.

Mehmetçik sıkılmış artık ton balığı konservesi ve muz yemekten. Anasının elceğizi ile yaptığı gözlemeyi arıyor, mantısını arıyor, yavuklusunun iri kara gözlerini özlemiş, hırsla sarılıyor elindeki ağır silaha, karşı dağlara keskin bakıyor, bağırası geliyor "Yeter artık be çıkın ortaya.." Avrupa da bizim Demir Lady'e sesleniyor. "Yeter artık Tans hanım, çıkın oradan!" Ülkemizde ne kadar muhalif varsa onlar da ayrı bir telden çalıyor "Elma dersem çık, armut dersem çıkma.."

Bu arada bazı genç entellektüel yazarlarımız da çeşitli spekülasyonlar peşinde olup, satılmayan son kitabı için fırsatı değerlendiriyor, dünyanın sayılı yayın organlarına konuk olup askeri demeçler veriyorlar.

Yani biraz daha sıksalar bırakın Ortadoğuyu, özel harp stratejisi, reykjavik mutabakatı, teritoryal, konspet, risk analizi, amfibi harekat konusunda geniş çaplı lojistik bilgileri verebilecekler. Vallahi pardon yani... Yazmasına yazsın, elbette olayların ve konuların arkasında kalmak bir aydına yakışmaz. Zaten Atatürk de bir söylevinde aynen şöyle diyor "Yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel, herşeyden evvel Türkiye'nin istiklaline, kendi benliğine, milli geleneklerine düşman olan unsurlarla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir." Yani bu işin hocası var.

Siz bunu sadece demokratik haklar, insan hakları bazında değerlendirebilir, bu kulvarda mücadele verebilirsiniz. Askeri konularda ahkam kesmek hiç bir sivilin haddi, hukuku olmamalıdır. Tabii bunun tersi bir tezde askerler için geçerli olmalı, herkes önündekini yemelidir. Benim önümde ne mi var? Brother marka daktilo makinası var. Yav kullanmayıp ta turşusunu mu kuracağız bu makinaların?

ERAY ÖZBEK

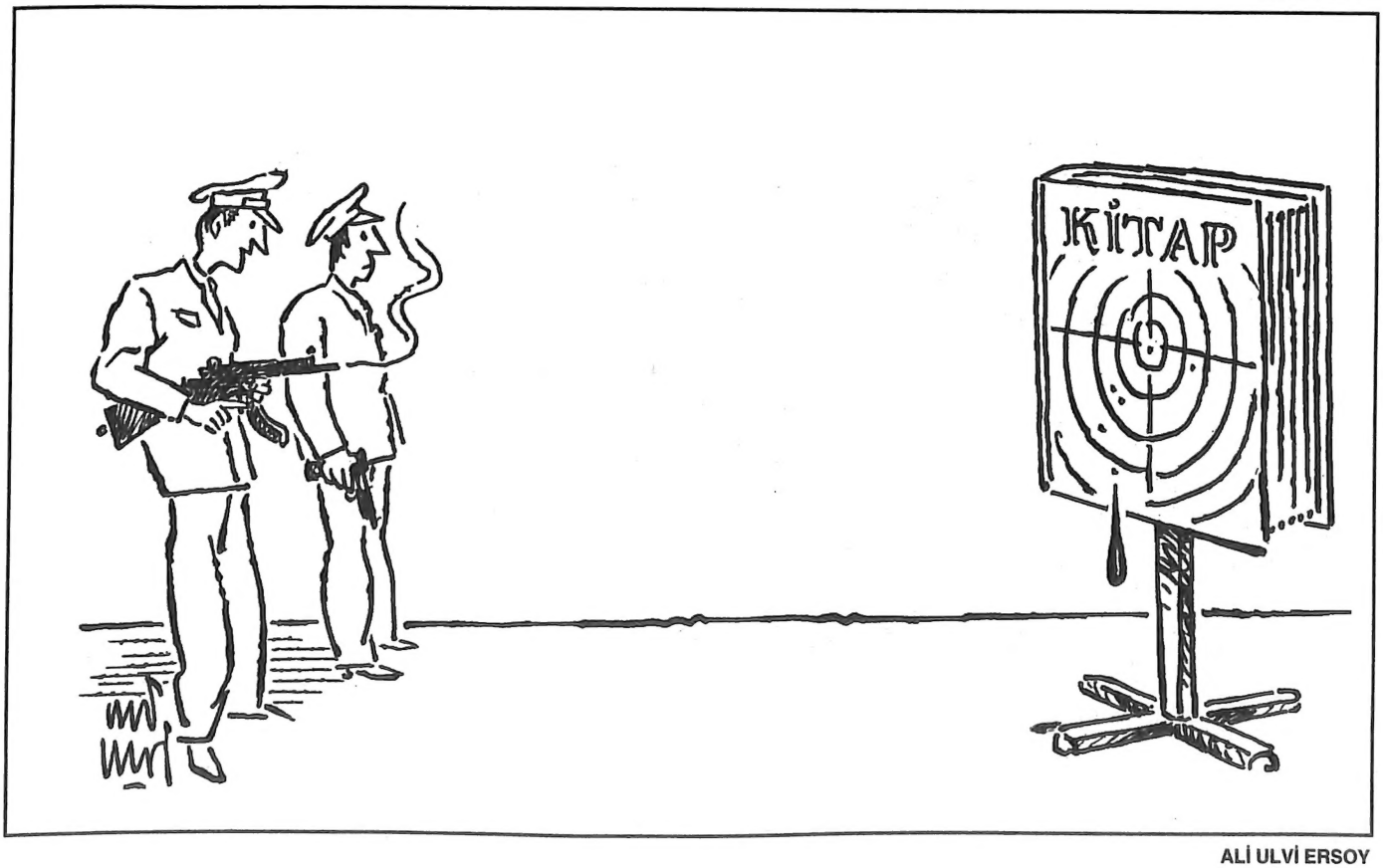

ALİ ULVİ ERSOY

BİR ÇİZGİ USTASININ KİŞİSEL TARİHİ I
SUAT YALAZ

ÇİZGİ ROMAN SERÜVENİ

LEVENT CANTEK

Bu sayıda röportaj dizimizi sürdürerek çizgi romanımızın en önemli isimlerinden biri olan Suat Yalaz'la yaptığımız bir konuşmayı yayınlayacağız. Yalaz, Ellili yıllarda başladığı çizgi roman serüvenini, altmışlı yılların popüler kahramanı Kaan-Karaoğlan ile sürdürerek yetmişlerde Avrupa'da Kebir ve Sony-Ringo çalışmalarıyla devam ettirdi. Seksenlerde Güneş Gazetesi'nin (1982) sansasyonel atılımı ile tekrar ülkeye dönen sanatçı, Karaoğlan'ın yeni maceralarını çizmeye başladı. Daha sonra Sabah grubuyla anlaşarak yakın tarihle ilgili çalışmalar ve nihayet Yandım Ali tiplemesini yaratarak bugünlere geldi. Aşağıda, bir buçuk yıl kadar önce kendisiyle yapılmış konuşmamızın ilk bölümünü bulacaksınız.

Üstadım isterseniz çizgi romana başladığınız dönemi de içeren bir "Nasıl başladınız?" sorusuyla başlayalım.

Ben, alışkanlık galiba çizgi romanı pek kullanmayorum. Çizgi roman çiziktirilmiş, basite indirgenmiş gibi geliyor. Resimli roman daha hoş geliyor kulağıma. Ellili yıllarda Ratip Tahir (Burak) hocanın başlattığı, "bize çok mahsus" herhangi bir ekolü olmayan, üstadın kendine mahsus çizgilerle yaptığı bir "alaturka resimli roman" anlayışı vardı. "Alaturka"yı Türk ulusu bir anlayış anlamında kullandım. Alt yazılı, bol çizgili, sineması olmayan, dekoratif bir çalışmaydı. Ben çocukluğumdan beri hep sinemacı olmak istiyorum. Resimli romancılığı hiç bir zaman meslek olarak görmedim, hedef olarak almadım. Tesadüfler çekti beni bu işe... Ama takip etmiyor değilim resimli romanı, Alex Raymond ile ilgileniyorum. İstanbul'a geldiğimde Akademiye girdim. Resim tahsili yaparken Bab-ı Ali'ye atlamış oldum. Dergilerde (Hafta, Akbaba, Dolmuş, 41.5) çalışıyordum.

Anadolu'da iken ilk resimli roman denemesini yapmıştım. "İkizler Çiftliği" diye tamamen kurşun kalem çizilmeden, fırça ile yapılmış bir çalışmaydı. Yapılan işlerde kurşun kalem ile bir eskiz yapıldığını bilmiyordum. Yani iş ustalıktan değil de bilmemezlikten.. Doğrudan çiniye batırıp yapıyordum. Neyse bu "İkizler Çiftliği"ni Vatan'a götürdüm. O zamanlar Bedri (Koraman), Altan (Erbulak) ve Çetin Özkırımın çalıştığı oda genç çizerler bir buluşma yeri gibiydi. Bedri benim resimlere baktı. Nasıl buldunuz dedim. Çok kötü ama doğrusu kurşun kalemleri çok iyi silmişsin dedi. Anlamadım, ne kurşun kalemi dedim. Yani kurşun kalemi iyi-temiz silmişin diye tekrarladı. Orada kurşun kalem yok dedim. Nasıl yani herhalde doğrudan mürekkeple çizmedin bunu.. Nasıl oluyor ki tabii öyle yaptım. Başka nasıl olur ki dedim. Sen çinilemeden önce kurşun kalem çizmiyor musun kardeşim dedi. Şaşırdım. Meğerse iş öyle yapılırmış. Böyle bir bilinçsizlikle başladım. Sonra o işi, Tan'a sattım. Abdullah Ziya (Kozanoğlu) ile öyle tanıştık. Beraber bir iş yaptık. (Attila'nın oğlu Dengiz) ondan sonra resimli romanı çok iyi takip etmeye başladım. Biraz da sinema tutkusunun verdiği heyecanlı Amerikan Comics'ini iyi yakaladığımı zannediyorum. Altmışlara kadar Resimli Roman hiç yapmadım. Yaptım belki ama onlar cahiliye dönemimden kalma işler. "Haydut'un Kızı", Son Havadis'te yaptığım Mayk Hammerler vesaire... Kozanoğlu bana konu ve resimler veriyordu. Yürüterek, kopya çekerek, ilave ederek, yapılan adaptasyonlardı. Şimdi o çalışmalarım için Türkiye'de yapılmış ilk modern resimli romanlardı diyebilirim.

Ancak ilk döneminiz hayli Amerikalı, Alex Raymond King - Feature Syndicate tarzına çok yakın. Tarihi çizgi romanlara geçişiniz nasıl oldu?

Havadis gazetesi'nde "Cemil Cahit Cem" tarihi roman yapalım dedi. Eğer yaparsan yer yerinden oynar diyor. Benim de bu tür kostümlü işlere allerjim var. Amerikanvari olmak istiyorum. Ratip Tahir'in izinden giden adam olmak istemiyorum. Barbaroslar, Turgut Reisler yapmak istemiyorum. Onların esintisi ile tarihi çizgi roman yapmak bana ters geliyor. Nitekim beni karikatürist iken çağırmışlar, Viyana muharasasını yap dediler. Yapmadım. Akşam Gazetesi'nde Malik Yolaç ve Abdullah Ziya "Ratip Hoca çok yoruldu. Bize bir-iki aylık bir iş yapacaksın. O dinlenecek. Ondan sonra tekrar başlayacak" diyorlardı. Yapar mısın? Yaparım dedim. Gençtim. Paraya ihtiyacım var, ev alacağız, araba alacağız. "Viyana Seferi" dediler. Yapmam dedim. Şaşırdılar. "Viyana olayı emperyalizmdir, Amerikalılara "Go home!", Ruslara "Moskova'ya diyoruz. Sonra Viyana seferini ballandıra ballandıra anlatıyoruz bu bana uymaz dedim. Ben öyle konuşunca şaşırdılar. İkisi de yaşlı başlı adamlar. Ben hay-hay diyeceğim sanıyorlar. Vakitleri yok, başka birini de bulamıyorlar.

Başka isimlerde aranmış, teklif götürülmüş sanıyorum.

Herhalde.. En sonunda çaresiz kalmışlar, benim çizmemi bekliyorlar. Ben de Viyana'yı çizmem diye direniyorum. Ee ne yapalım kardeşim dediler. Üstadım dedim sizin meşhur romanlarınız var. Onları yapalım, Türklerin başlangıcı, tarihe girişini, millet olarak bir bayrak altında toplanışını öğrensinler istiyordum. Türk tarihinin en muhteşem ve şaşaalı dönemini bırakıp en zayıf, fakir dönemini anlatmak istememi garip karşıladılar. Yapılan iş, biraz da geçici bir dönem olacağı için, Ratip Tahir geri geleceği için pek de önemsemediler. Böylece "Cengiz Han'ın Hazineleri"ne başladık. Benim isabetli düşündüğüm ortaya çıktı. Meğer insanlar böyle bir şeye çok açmış.

Peki Kaan'ın çok popüler olmasında başka etkiler olabilir mi? Mesela 27 Mayıs etkileri, Akşam Gazetesi'nin DP karşıtı muhalif söylemi ve ihtilalin getirdiği milli heyecan var ortada. Kaan ve sonrasında Karaoğlan biraz da bu şartlara denk düşüyor. Halkın popüler anlamda ilgisini yakalıyor. Yani her iki örneğe bu tür şartların katkısı oldu diyebilir miyiz?

Hayır.. Karaoğlan'ın doğuşunda politik hiç bir neden yok. Fakat Karaoğlan doğduktan sonra politikaya karıştı. Mesela "Tiyen-Şan Canavarı"nda AP'nin tek parti yönetimini andıran polis rejimine karşı bir mücadele verir. Demirel ve İnönü arasında geçen olaylarda İsmet Paşa'yı tutan bir Karaoğlan vardı. Öykülerde İsmet Paşa yaşlı bir dedeydi. Devlet ona baskı yapmaktadır. Karaoğlan ona yardımcı olan biridir.

"Mor Kahkülü Şehzade"de bu çok açık

Evet orada da açık gözükür. O öyküde açıkça İsmet Paşa'nın tevkifi gibi bir şey vardır. Bir aydının subay olan oğlu İsmet Paşa'yı tevkife gidecektir. Baba bu işe karşı çıkar. Oğul asker olarak kendisine verilen emri yerine getirmekle yükümlüdür. "Eğer bana verilen emri yapmazsam iyi bir asker olamam. Senin dediğini yaparsam başkalarının gözünde hain bir evlat olurum" diyerek bir bocalama geçirir. Sonunda askerlik ağır basar ve babasına karşı çıkar. Babası o yaşlı adamı - İsmet Paşa'yı- haklı bulmaktadır. Oğul haklı ama verilen görevle ilgili, emri uygulamakla yükümlüdür. Karaoğlan devreye girer ve işi çözümler.

Gelecek ay Suat Yalaz'la yaptığımız konuşmaya devam etmek üzere,

Sevgilerimle

CUMHUR GAZİOĞLU

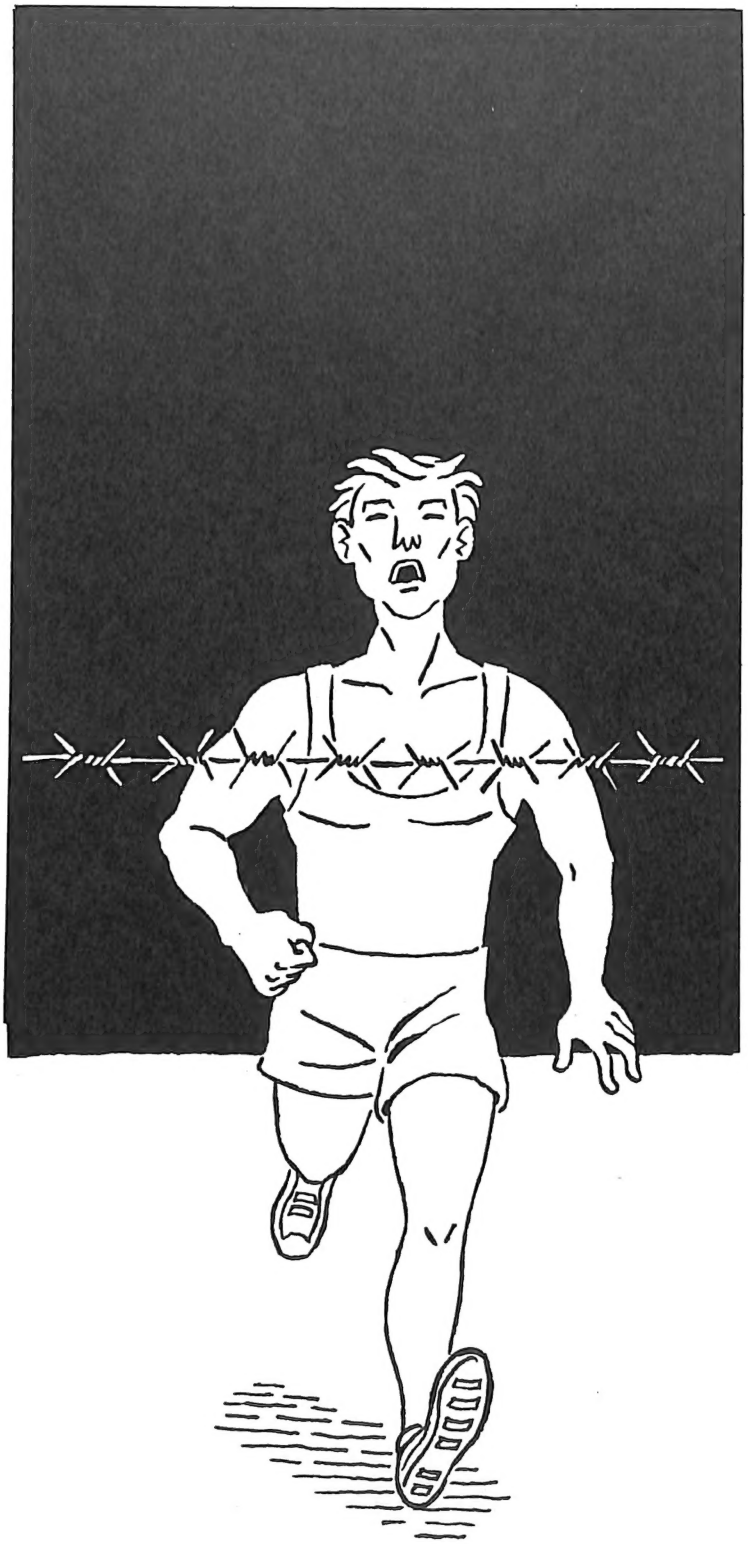

TREN PENCERESİNDEN

RUHİ TEK

NEDEN?

Haydarpaşa-Adapazarı treni, çıkardığı tıkırtıları dinleye dinleye yoluna devam ediyordu. Bu sesi yıllardır dinliyordu. Hep aynı sesti.

Kompartımandaki koltukta yalnızdı. Bir süre pencereden dışarıya baktı. Gözü Ahmet Altan'ın yazısına ilişti. Mırıldanarak okumaya başladı. ".. Ve hep nutuk atarız: sen ey vatanın kahraman evladı, sen dünyanın en zeki, en güçlü, en büyük milletisin, vatan için yiğitçe ölürsün" Pencereden baktı. Tren sallana sallana yoluna devam etti. "Neden kendi yaptığımız otellerde kalamıyoruz? Neden uğruna öldüğümüz sahillerden denize giremiyoruz? Neden bizim kadar kahraman, yiğit, zeki çalışkan olmayan İngiliz işçileri, Alman işçileri, Fin işçileri, Rus işçileri, İsveç işçileri bu sahillerin keyfini çıkarabiliyor da biz çıkaramıyoruz? Bizi onlardan farklı kılan nedir? Kendi sahillerimiz niye yabancıdır bize?" Tren, kendi çıkardığı tıkırtıları dinliyordu. "Bunların hepsi bizimdir ama biz hiçbirimiz tadını çıkaramayız. Biz bunların uğruna ölürüz, yalnızca. Çünkü biz kahraman, yiğit, çalışkan ve zekiyiz." Gözlerini yumdu. Trenin yıllardır çıkardığı tıkırtıları dinledi. Dudakları kımıldadır.

- Ve hep nutuk atarız, dedi.

■

SEVİNÇ TERÖRÜ

Vagona iki genç yolcu bindi.

- Milli takımımız Macar milli takımını nasıl yendi ama?

- Yoksa sen o gece sokağa çıkıp silahını çekmedin mi?

- Ne yani ben bu vatanı sevmiyor muyum? Evde durmuyum. Aldım iki ruhsatsız silahımı da fırladım sokağa. Allah ne verdiyse başladım ateşe.

- Yahu biz tabanca atarken, elalem bomba patlattı.

- Bizim orada da otomatik silahlar, pompalı tüfekler, makineli tüfekler maçın bitiş saatinden itibaren sabahlara kadar susmadı.

- Kimse de yahu ne yapıyorsunuz demedi.

- Çocuk musun, be... Milliyetçilere karşı kim karşı çıkabilir. Ne millet olduğumuzu kanıtladık Avrupa girdik.

Adam, iki gence baktı. Onlara ne diyebilirdi.

- Bu kendini kaybedişte, kendi hayatı boyunca ifade edemediği baskı altında yaşamış bir kişiliğin ipuçları yok muydu? Bu insanlar kimlik sorununu çözememişti. Onun için şiddete başvuracaktı. Şiddete başvuran yöneticilerin durumu da aynı değil miydi? Aşırı araç kullanma, yüksek sesle müzik dinleme, kadınlara cinsel saldırma, sevinince silah kullanma...

Bütün bunları sadece içinden geçirdi. Gençlere anlatmaya kalksa belki oracıkta bıçaklanabilirdi.

Tren yalpalayarak yoluna devam etti.

MİROSLAV BARTAK / ÇEK CUMHURİYETİ

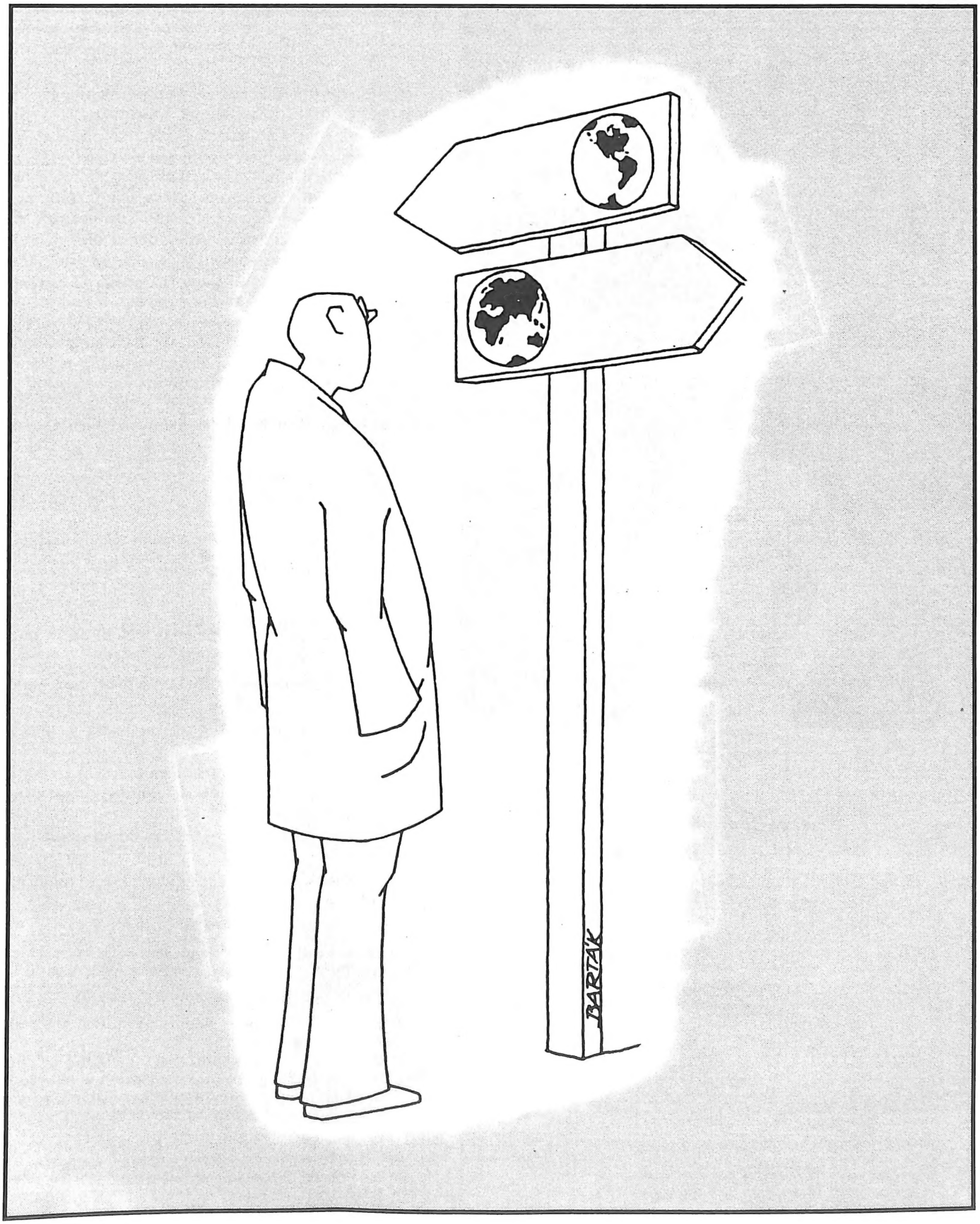

MURAT ÖZMENEK

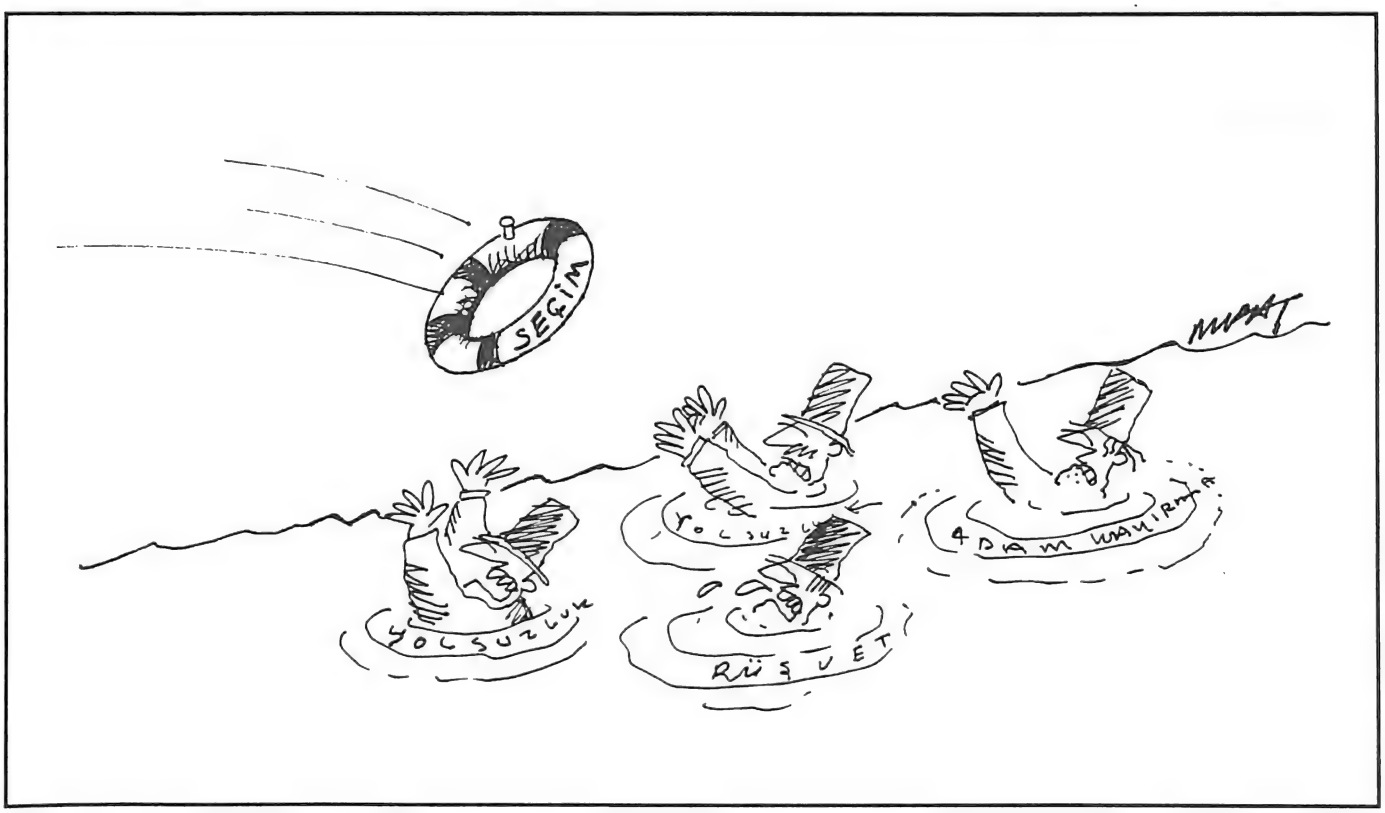

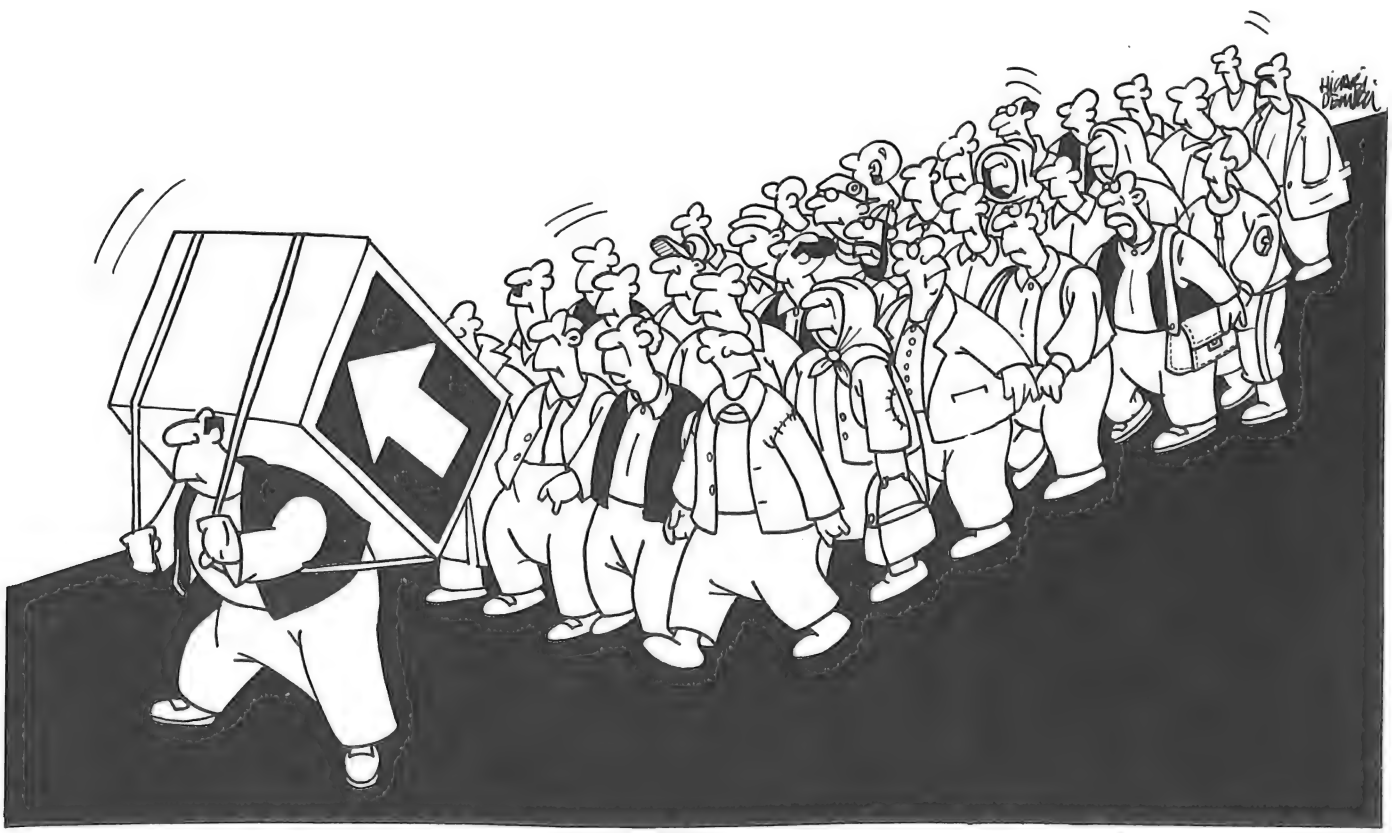

HİCABİ DEMİRCİ

TEODOR KASAP KİMDİR?

BAŞLANGICINDAN BUGÜNE TÜRK MİZAH YAYINLARI

YENER ÇAKMAK

TEODOR KASAP
(Kayseri 1835 - İstanbul 1905

Diyojen'i ve daha bir çok mizah yayınını Türk basınına kazandıran Teodor Kasap'a göre mizah; "Asıl hüner ağlanacak şeyleri tebessüm ederek anlatabilmektedir." olarak algılanmaktadır.

Teodor Kasap Abdülâziz ve Abdülhamit döneminin ünlü mizah gazetecisi, çevirmeni, yazarıdır. Yaklaşık olarak 1835 yılında Kayseri'de doğdu. Babası Kayseri'de manifatura ticareti yapan Sarafim Kasapoğlu'dur. Teodor Kasap küçük yaşlarda babasını kaybetti. Onbir yaşındayken İstanbul'a geldi. Bir yandan Astarcılar Hanındaki Kayserili bir Rum tüccarın yanında çıraklık yaptı, bir yanda da Kuruçeşme'de bulunan Rum okuluna devam etti. Kırım Savaşı sırasında, çıraklık yaptığı dükkânda, Fransızca çalıştığını gören bir Fransız subayı tarafından Paris'e götürüldü. Orada; bir yandan ünlü Fransız yazarı Aleksandr Düma'nın katipliğini yaptı, bir yandan da okula gitti. Fransa'da bulunduğu yıllarda ünlü vatan ve hürriyet şairimiz Namık Kemal'le tanıştı.

İstanbul'a döndüğünde, evlere giderek özel Fransızca dersler vererek geçimini sağladı. Dersler sayesinde İstanbul'un önde gelen şahsiyetleri ile tanışma fırsatı buldu. Yayıncılığa, önce Fransızca, Rumca, Ermenice yayınladığı Diyojen mizah gazetesi ile başladı. Diyojen Osmanlıca harflerle Türkçe yayınlanınca tanındı (12.11.1870/Sayı:1). 4 sayısının uğursuzluğuna çok inanan Teodar Kasap, bu nedenle Diyojen'in 14. sayısını 1+13 şeklinde göstererek yayınladı.

Teodor Kasap, Diyojen'in hükümet tarafından 29.12.1872 tarihinde kapatılışından sonra 5.4.1873 tarihinde Çıngıraklı Tatar adıyla ikinci mizah gazetesini Osmanlıca harflerle basılı olarak yayınlamaya başladı. Bu arada Mollier'in "Avare" adlı eserini "Pinti Hamit" adıyla Türkçe'ye adapte etti. Adaptasyon tiyatro oyunu, Yeni Osmanlılar'dan Nuri bey tarafından tashihten geçirildi. 25 Mart 1289 (6 Nisan 1873) tarihinde Bursa Gedikpaşa Tiyatrosu'nda oynanmaya başladı.

Tiyatro oyununun adı, zamanın şehzadesi Abdülhamit'i anımsattığından, saray yanlısı Basiret gazetesi tarafından "İslâmların cömertliği bütün dünyaca tanınmış olduğu halde, Kasap'ın bu piyese "Pinti Hamit" adını vermesi..." yazısıyla tenkit edildi. Bu yazıya Teodor Kasap kendi yayını olan Çıngıraklı Tatar'da: "... evet amma Pinti Hamit hissetle [hasislikle, pintilikle] meşhurdur..." şeklindeki yazısıyla cevap verdi.

Abdülhamit'le Teodor Kasap'ın arası, "Pinti Hamit" piyesinin adından dolayı açıldı. Çıngıraklı Tatar, kısa süre yayınlandıktan sonra kapatıldı. 18 Birinci teşrin [Ekim] 1289 [1873] tarihinde "Hayal" adlı gazetesini yayınlamaya başladı.

Teodor Kasap, Rumca ve Fransızca tahsil gördüğü için, Osmanlıca yazı yazmasını bilmiyordu. Fakat Diyojen'le başlayan, Çıngıraklı Tatar ve Hayal'le devam eden yayınlarını, Osmanlıca yayınlıyordu. Bu yayınlarını, çevresine topladığı değerli Osmanlı muharrirlerinin yazılarıyla Osmanlıca yayınlıyordu.

Hayal'i yayınlarken, bir yandan da İstikbal adlı günlük bir siyasi gazete yayınlamaya başladı. İstikbal'in ilk sayısı 9 Ağustos 1875'te çıktı. İstikbal'in başlık yazısı altında slogan olarak "Ebnay-i Vatan [Vatan çocuklarındır] ki cism-i vahittir [yek vücuttur]; siyaseten taksim kabul etmez." yazmaktadır.

Teodor Kasap, Hayal ve İstikbal gazetelerinde çıkan yazı ve karikatürlerden dolayı Abdülhamit'in şimşeklerini üstüne çekti. Hayal'de yayınlanan bir karikatürden dolayı, 14 Rebr'ülevvel 1294 (27 Mart 1877) tarihinden başlamak üzere 3 yıl hapse mahkûm edildi.

Namık Kemal'le aynı yıllarda hapiste bulunan Teodor Kasap'ı, gazetesi Hayal'in son muharriri; Hammer mütercimi Ata Bey (Nurullah Ataç'ın babası) sık sık ziyaret etti. Hapishanede ona Osmanlıca yazmayı öğretti.

Abdülhamit, Teodor Kasap'a Hayal ve İstikbal yerine yeni bir gazete yayınlama izni verdi. Gazetenin adını "Naşir" olarak Namık Kemal koydu. Gazeteyi yayına hazırlamak için kefaletle tahliye edildi. Bundan yararlanarak İstanbul'dan kaçtı.

Mizah yayınlarının yaramazlıklarından bıkan devrin padişahı Abdülhamit, ilk Mebusan Meclisi'ne Hükûmet tarafından verilen mutbuat kanunu lâyihasına (tasarısına) Türkiye'de mizah gazetesi çıkarmanın memnuiyeti (yasaklanması) hakkında bir madde koydurdu.

Mebusan Meclisi'nin 8 Mayıs 1877 tarihli toplantısında bu kanun lâyihasını müdafaa eden Matbuat Müdürü Keçecizade Macit Bey, mizah gazetelerinin soytarılık demek olduğunu, soytarılığa da lüzum olmadığını ileri sürmüş ise de Meclis hararetli bir müzakereden sonra mizah gazetelerinin memnuiyeti (yasaklanması) kaydını kanundan kaldırmıştır.

Abdülhamit, bir kaç sene sonra Teodor Kasap'ın İstanbul'a gelmesine izin verdi. Mabeyn kütüphaneciliğine tayin etti. Teodor Kasap hayatının sonuna kadar bu görevde çalıştı.

1905 yılında İstanbul'da vefat etti.

Hayal / 8.2.1876 / S. 319, s. 4
Nişan Berberyan

— Nedir bu hal Karagöz?
— Kanun dairesinde serbesti Hacıvat!

HAKAN BOVAY

"SON ON YIL ÜZERİNDEN MİZAH DERGİLERİ-III"

ÇİZGİ ROMAN SERÜVENİ

LEVENT CANTEK

Okuyucu ve üretici nezdinde rahatsız edici bir karmaşa yaratan gelişmeler yeni çıkan dergilerle katlandı. **Limon** kadrosundan tartışmalarla ayrılanlar (M. Çağçağ, K. Aratan, T. Akgün) Aral'ın devam dergileri **Avni** ve **Fırfır** için çalışmaya başladılar. **Limon** ise bir yandan politize olurken, bir yandan da bağlı bulunduğu *Güneş*'in -daha doğrusu gazete sahibi Asil Nadir'in- düştüğü mali çıkmazdan etkilenerek büyük sıkıntıya girdi. Çalışanlarının bir kısmı geçinebilmek için **Limon**'un yanısıra diğer dergilere de iş yapmaya başladı. Herkes her yerde çiziyor gibiydi. Bu arada *Güneş*, **Limon** kadrosunun politik tavrından duyduğu hoşnutsuzlu-ğu onları işten çıkarıp, daha önce ayrılan grubu derginin yönetimi için geri çağırarak nihayetlendirdi. Yapılan, gidenlerle gelenler arasında başlayan yeni bir tartışmanın medyanın diline dolanmasına sebebiyet verdi. Birbirleriyle sürekli kavga eden, para için hep kızdıkları adamlar için bile olsa çalışan, politik tavırları ticari platformlarda kullanılan üreticiler çizgisi hem kendileri için, hem okuyucuları için çok yaralayıcı oldu. Yaptıkları mizahı da yenilemeyip tekrara düşerken, yalnızca eski işlerini yayınlayarak okuycusuna daha da saygısız davrananlar bile oldu.

Bu arada, hayat süratle değişiyordu. Yetmişli yılların 'kalıp insanları', düşünceleri, geleceğe bakış ve yaşam tarzları değişmişti. Mizah dergileri bu yeni insanları yakalayamaz oldu veya o insanlar, o sarı dergileri umursamaz oldular. Belki daha iyi basılmış, kuşe kâğıtlı "yeni" dergileri istiyorlardı. Belki de iletişimin yeni gücü ile, mizahı artık televizyonda -kahkaha efektleriyle birlikte- buluyorlardı. Üreticileri ise eski heyecanlarını yitirmişlerdi. '70'lerde bir genç olarak, gençliğin ne istediğini ve nelere güldüğünü biliyorlardı. Bugünün gençlerine olan yaklaşımları ise soğuk bir kabulden öteye gidemedi. Eleştiriler okuyucu olabilecek yeni gençlere dahi yöneliyordu. Ayrıca, azalan gelirleri yüzünden üretenlerine yeterli maddi koşulları sağlayamamaları sebebiyle başka mesleklere kaymaların yaşanması, daha ziyade televizyonlara iş yaparak geçimini sağlayan "eski ustaların" kendilerini yenilemeyerek, yaptıkları mizahı rutinleştirmeleri ve son olarak dergi kadrolarının gençleştirilememesi önemli sorunlar olarak gözüküyordu. Kamuoyunda giderek nakarata dönüşen "yarım milyonluk **Gırgır**'dan sonra pıtrak gibi çoğaldılar ama toplam tirajları **Gırgır**'ın yarısı bile etmiyor" söyleminden rahatsız olsalar da üretenler, toparlanacak ya da en azından düşüşlerini durduracak çözümü bulamıyorlardı.

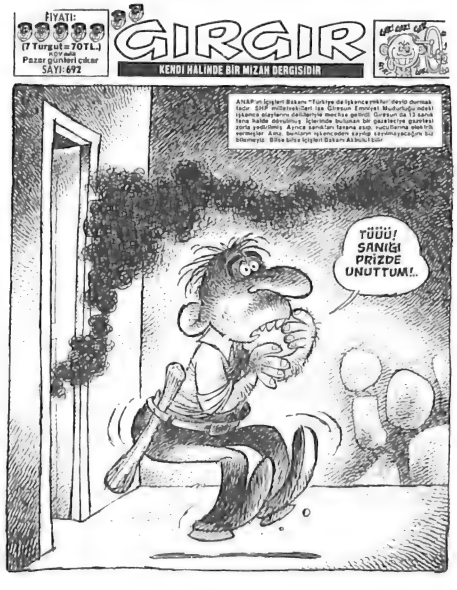

Bu mealde *Güneş* gazetesi yönetimi tarafından tasfiye edilen **Limon** kadrosunun, kendi ekonomik imkanlarıyla **Deli** adlı bağımsız bir mizah dergisi çıkartması önemli bir çıkış yolu oluşturdu (1991). **Deli,** satış olarak başarılı olamasa bile, mizah dergiciliğinin bağımsız olması gerektiğini vurgulu-yordu. Zira önceki yıllarda patronlarına önemli paralar kazandıran mizah dergileri, bugün artık medya devlerinin, üretenleri rakiplerine kaptırmamak hırsıyla ellerinde tuttuğu ve düşük satışları yüzünden vergiden düşmek için kullandığı küçük yayınlara dönüşmüştü. **Deli**'yi, ilginçtir yine Güneş'in para ödeyemez hale gelmesinin zorlamasıyla **Limon, Leman** adında bağımsız bir yayına dönüşerek izledi (1991). **Leman,** süreç içerisinde hem yeni gençlerin mizahını yakalama akılcılığı içinde kadrosunu gençleştirdi, hem de kapanan **Deli** üreti-cilerinin çoğunluğunu kadrosuna dahil ederek satışını yükseltti. Bu, kavga edenlerin, ayrılanların uzlaşması olduğu kadar, patronsuz bir zeminde özgür-muhalif söylem kurma rahatlığını sağladı. **Leman** bu çizgi içinde yalnız mizah dergileri değil, tüm haftalık dergiler içinde en çok satan dergi oldu. Artık yeni yön belirlenmişti. **Hıbır** uzun tereddütler geçirse de aynı yolu, (**Deli** ve **Leman**'ı zorlayan benzer sebeplerle) bağlı bulunduğu yayın kuruluşundan ayrılıp, (Haftalık-Bağımsız-Rahatsız) **HBR Maymun** adlı yeni bir dergiye dönüşerek kullandı (1994). Böylece en çok satan iki dergi kendi üreticileri tarafından çıkartılarak yeni şartlara karşı direnebilmenin yolunu belirledi.

Son on yılın mizah dergileri üzerindeki etkileri düşünüldüğünde, son politik ayrışmanın RP'nin Mart 1994 yerel seçimlerinde elde ettiği göreceli başarıyla gerçekleştiğini görebiliriz. Bu gelişme, Kemalist mizah dergileri -özellikle **Avni** ve **Gırgır**- eleştirilerini şeriat tehlikesine ve popüler olan RP motiflerine veya kişilerine yöneltti. **Hıbır** ise, İslâm'a olan temayülü, medya tarafından biraz da abartılarak, "ifşa edilen" Hasan Kaçan problemini yaşıyordu. Kaçan, **Mikrop** gibi sert bir mizah geleneğinden giderek daha merkezi, hatta muhafazakar bir çizgiye dönüşen hikâyesini yine dergi kadrosu içinde, RP ve diğer partilerle ilgili politik bir tartışma sonucunda **Hıbır**'dan ayrılarak noktaladı. Kaçan artık İslâmi şartlara uygun bir mizah yapma niyeti taşıyordu. Çok geçmeden **Ustura** adlı bağımsız bir mizah dergisi çıkardı. **Ustura,** fazla uzun ömürlü olmadı. Derginin en önemli zaafı tavrını netleştiremeden tabiri caizse iki arada bir derede muğlak kalmasındaydı. Politik olarak daha önceki İslâmi mizah dergileri kadar açık değildi. **Gırgır** ekolünün takipçisi olan bir sayfa düzeni ve mizah anlayışı taşıyordu. Ama Gırgır'dan bile ahlaklıydı. Cinsellikle ilgili espri neredeyse yok gibiydi. Öte yandan İslâmi değerler açısından -ya da ona göre- daha solda duruyor, solun klişelerini kullanıyordu. Bu yüzden de, ne yayınlarını içeriği yüzünden değil de tavrı için alan İslâmi kesimin fanatik okuyucusuna, ne de özelde Hasan Kaçan, genelde **Gırgır** tarzı izleyicilerine hitap edebildi. Böylece kısa sürede yayınını durdurarak, entelektüel İslâm'ın yayını olma iddiasındaki bir gazetenin ilavesi oldu. **Ustura** gibi önemli bir örneğin dışında, saman alevi ömürlü **Yorgan** (1992), **Biber** (1994), **Fos** (1994), vb. mizah dergileri; yerel özellikler taşımayan ve muhalif bir tavr olmayan -ya da başka açıdan yalnızca estetik çabalar olarak hatırlanabilecek- (Resimli Roman) **Rr** (1991), **Zeplin** (1991), **Joker** (1992), **Rh+** (1993) türü çizgi roman; başta **Eroskop** (1993) olmak üzere erotik albüm ve çizgi dergileri, dönemin ruhunu yansıtan ürünler oldu. Ayrıca, 1992'de kapanan yetmişli yılların önemli dergisi **Çarşaf**'ın dışında, Kürtçe çıkan **Tevvlo** (1993), İslâmi kaynaklı **Cıngar** (1990) ve **Filit** (1991), özellikli dergiler olarak sayılabilir.

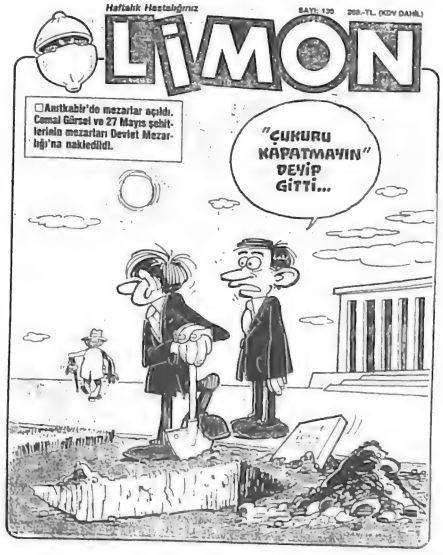

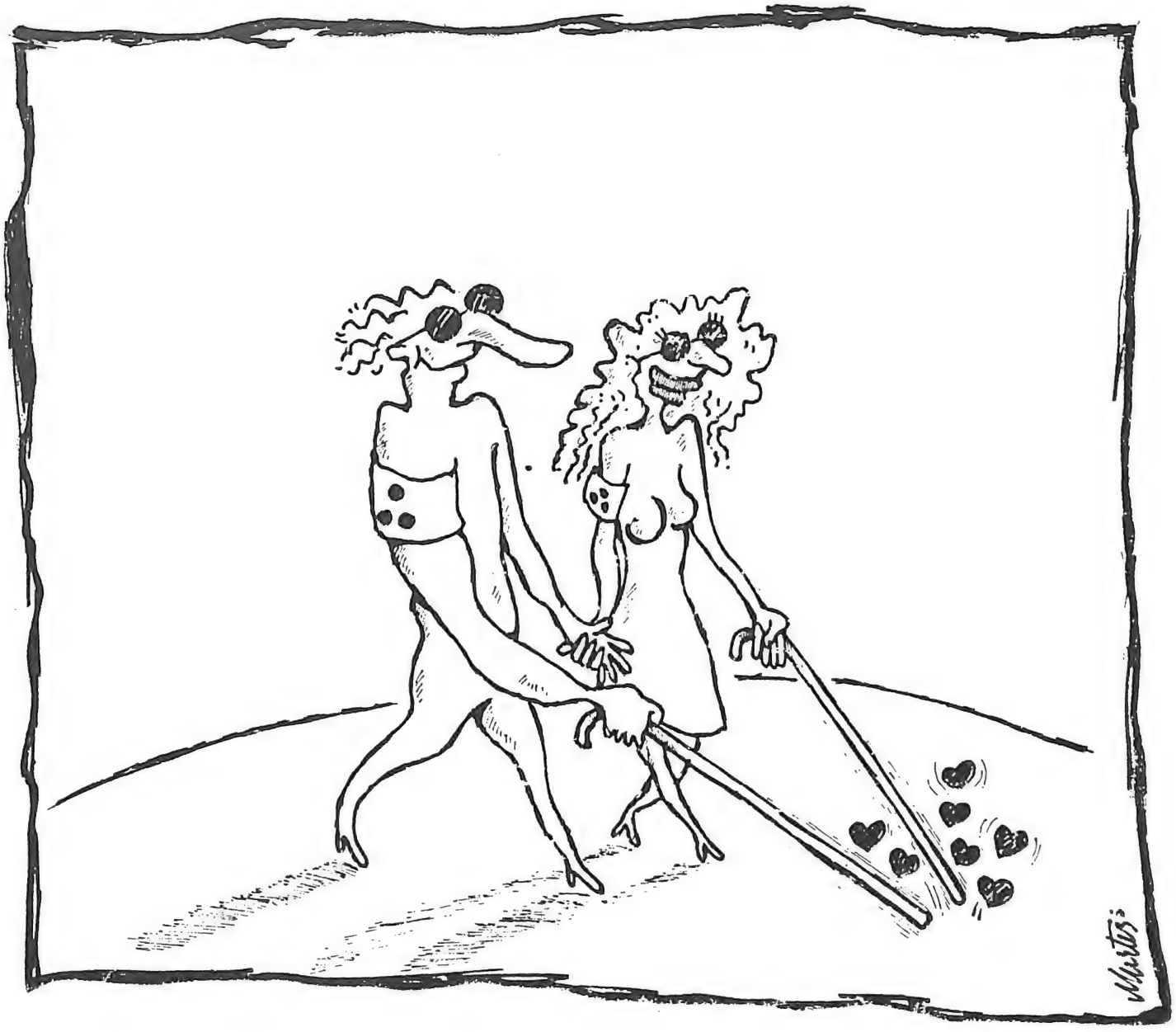

MÜRTEZA ALBAYRAK

BAY CARTOON — MUHİTTİN KÖROĞLU

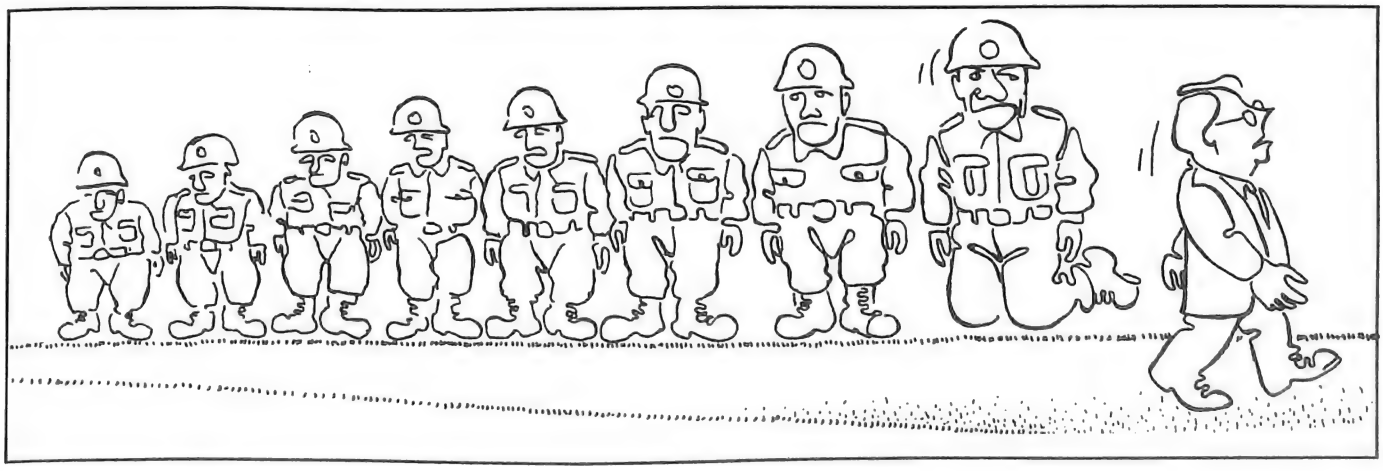

ALTAN ÖZESKİCİ

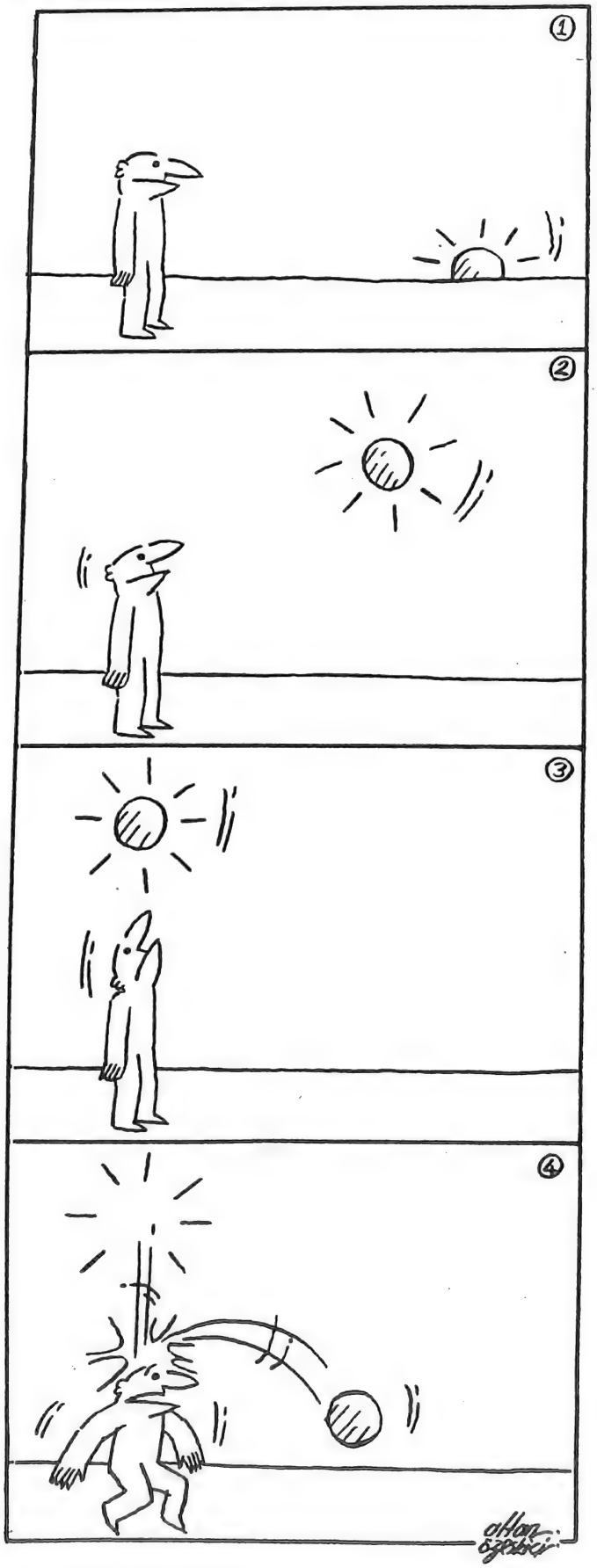

ÇİZGİ YERİNE

A. MÜMTAZ İDİL

KASPAROVLAR HEP BİR ADIM ÖNDE OLACAK

Bir süre önce dünya, insanla makine arasındaki beyin savaşını soluk soluğa izledi. İnsan olduğu için, herkesin gönlü Kasparov'un kazanmasından yanaydı, ama inanılmaz da bir kuşku vardı. Zavallı makinenin tek yandaşı, kendisini üreten IBM firmasıydı. Eğer "Deep Blue" kazansaydı, insanlar bilimkurgu filmlerinden aşina oldukları Cyborg'ların artık kapıya dayandığından iyice emin olacaktı. Üstelik, kendisine hizmet eden türün değil, dünyaya hükmetmeye çalışan türün potansiyel bir tehlike olduğunu kabul edecekti.

Kasparov düzeyinde bir satranç oyuncusunu şu anda (ve bence muhakeme yeteneği olan bir bilgisayar yaratılmadığı sürece gelecekte de) yenebilecek bir makine yok, olamaz da. Bunu Kasparov, maçın sonucu belli olduktan sonra, "ikibin yılına kadar beni yenecek makine düşünemiyorum", diyerek açıkça belirtti. İkibin yılı, insan zekasının bir sınırı değil. Kasparov'un bıkkınlık sınırı ile verilmiş tahmini bir süreydi.

Rus edebiyat eleştirmeni Boris Suçkov, "Gerçekçiliğin Tarihi" adlı kitabında, "gerçeküstücülük" akımını eleştirirken, herhangi bir yazarın, kurbağa bacaklı, aslan kafalı, keçi ayaklı, kartal gözlü kahramanlar da yaratsa, bu dünyaya ait malzemeleri kullandığını ve bunun asla bir yaratım olarak kabul edilemeyeceğini savunur. Bu, hemen herkesin bildiği Kant'ın "Aklın Sınırı" kuramının edebiyat versiyonudur. Aynı mantığı satranç için uyguladığımızda, konu çok daha somut hale dönüşmektedir.

IBM'in gözbebeği Deep Blue'nun belleğinde, bugüne kadar, çoğu büyük ustalarca oynanmış, satranç oyunlarının hemen tümünün notasyonu yüklenmiş durumdadır. Kasparov'un yaptığı bir hamle karşısında, o güne değin verilen cevap hamlelerin tüm versiyonları hızla analiz etmekte, seçmece yöntemiyle bunu minimuma indirdikten sonra, aralarından (programlayana göre) en iyisini seçip oynamaktadır. 1970'li yılların sonunda ilk satranç makineleri üretildiğinde, herkes bu düşünen makine karşısında hayrete düşmüştü. Ama, o sıralarda belleği çok sınırlı olan makineler, insanoğlunun zekası değil de kurnazlığı karşısında çaresiz kalıyordu. Satrançta, vasat bir oyuncunun bile yutmayacağı, oyunu terkettiğini belirten saçma bir hamle yapıyordu. Kısacası, sapıtıyordu.

Sorun hemen giderildi, yeni üretilen ve belleği daha güçlü olan makilneler, tuzaklara karşı da donanımlı olarak programlandılar. Ama, vasatın üzerindeki oyuncular, geleneksel devam yolunu izlemeyip, birkaç değişik hamle yaptığında, makinelere karşı yeniden bir üstünlük sağlamayı başardılar. Kasparov da, ilk oyunda makinenin hangi düşünce sistemini kullandığını öğrenmek için, bilerek yenildi.

Sonunda bugünlere gelindi ve artık değil vasatın üzerinde, büyük ustaların bile yenmekte zorlanacağı programlar geliştirildi.

IBM'in son harikası Deep Blue da bunun en gelişmiş son örneği olarak dünya şampiyonu ile kapıştı ve iddialı olduğunu ilk üç oyunda performansı ile gösterdi.

Bu aşamada Dep Blue'nun; sinirlenmemesi, heyecanlanmaması, baş ağrısı veya benzeri bir fiziksel rahatsızlık duymaması gibi büyük avantajları karşısında, Kasparov'un tek avantajı satranç zekasıdır. Deep Blue, bugüne değin oynanmış tüm oyunlara dayanarak, rakibinin yaptığı tüm hamlelere karşın yedeğinde Capablanca, Tal, Alyehin, Fisher gibi dünya şampiyonlarının yanıtını saklamaktadır. Ama Kasparov'un o güne kadar denenmemiş bir devam yolu izlemesi karşısında, 1970'li li yılların sonlarındaki bilgisayarların durumuna düşmekten başka çıkar yolu da yoktur. Dünya şampiyonluğunu elinde tutan bir satranç oyuncusunun bunu yapması hiç de zor değildir. Ancak, büyük masraflar ve emekle oluşturulmuş bir makinenin hiçbir maçı kazanamadan Kasparov'un karşısından çekilmesi de, insanların makinelere olan kuşkusunu artıracağından, bu kapışmanın yapay bir çekişmeye dönüştürülmesi de normaldir.

Sonuçta, satrançta kazanç hamlesi milyarlarca hamleden değil, son 5-6 hamleden geçmektedir. Oyun 5-6 hamle düzeyine indiğinde, hangisinin en iyi değil de en gerekli olduğuna karar verebilecek bir makine üretilmediği sürece, dünyanın en iyi bilgisayarı, dünyanın en ünlü satranç oyuncusuna boyun eğmeye mahkumdur.*

Herhangi bir makinedeki, herhangi bir satranç oyuncusu da her zaman sıradan makineleri yenme şansına sahiptir ve günlük yaşantımızda bu zaten olagelmektedir.

Makine sanayinin devlerinden IBM, dünya satranç şampiyonunu yeneceğini iddia ettiği bir makine üretmiş ve teknolojinin tüm olanaklarını bu makinenin belleğine yüklemiştir. Bu makine, satranca sıradan bir oyun gibi bakan bizler için, yenilmesi güç bir oyuncudur. Ama o zaten, sizi veya beni yenmek üzere değil, dünya şampiyonunu yenmek üzere programlanmıştır. Onu yenebilecek güç de, dünya şampiyonudur. Aksi durumda, satrançta taşların nasıl hareket ettiğini öğrenen her kişi, makineyi de yenebilecek güçtedir yargısı doğru olurdu.

Makine, şimdilik insana yenilmiştir, ama bu sonsuza değin yenilecek anlamına da gelmemelidir. Ancak, Kasparov'u yenecek düzeyde bir satranç programını, önümüzdeki yıllarda gerçekleştirebilecek birbilgisayar uzmanı, zaten Kasparov'u yenebilecek güçte bir satranç oyuncusu demektir, bu da insani bir zaferdir, asla makineye ait bir zafer değil.

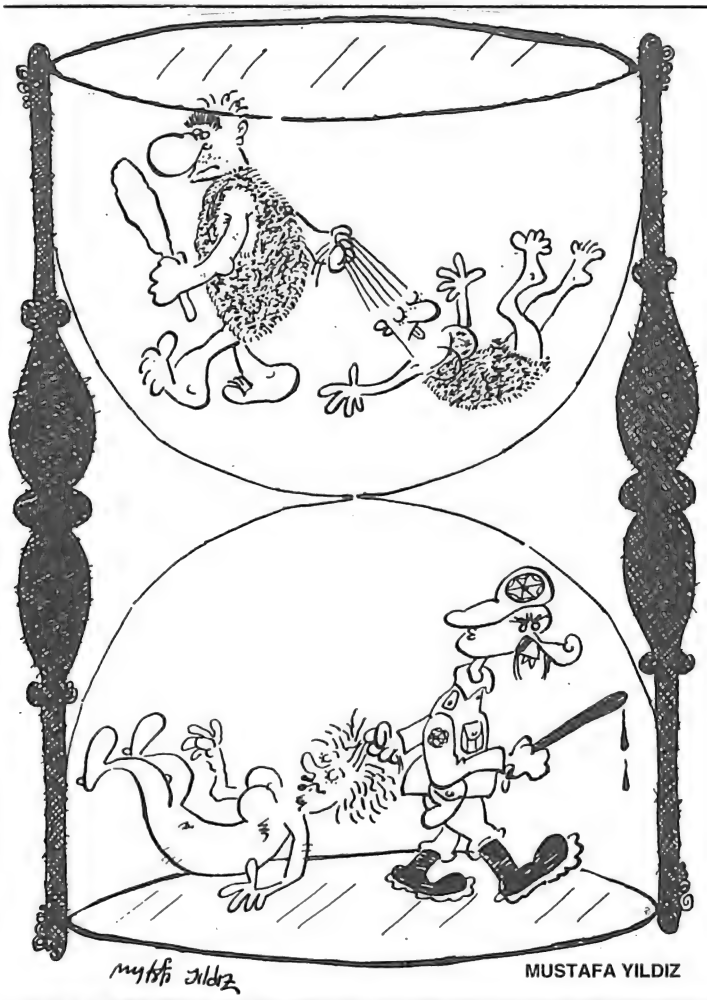

MUSTAFA YILDIZ

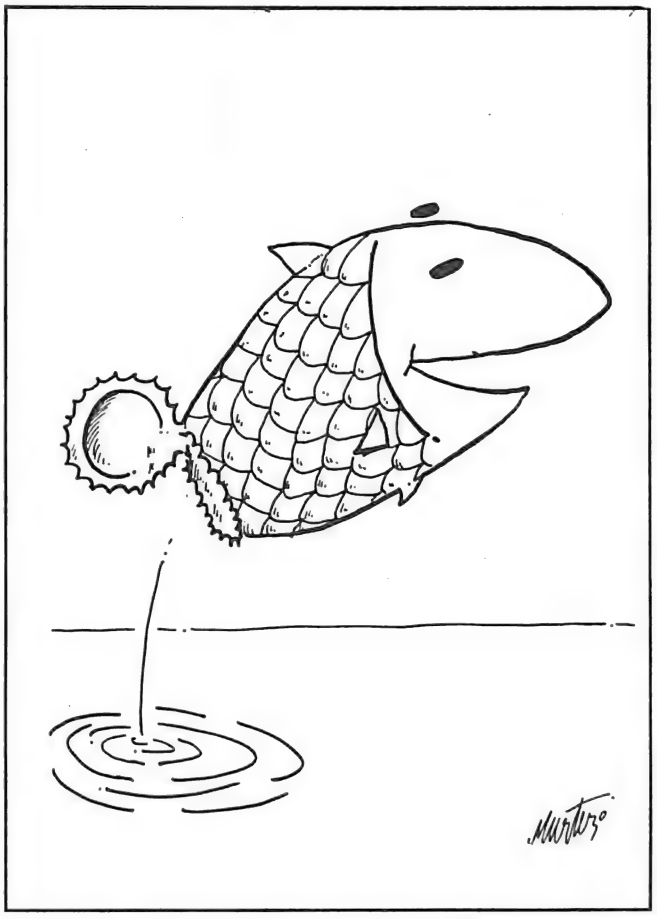

MURTEZA ALBAYRAK

BEYAZ PERDE

MUHAMMET SENGÖZ

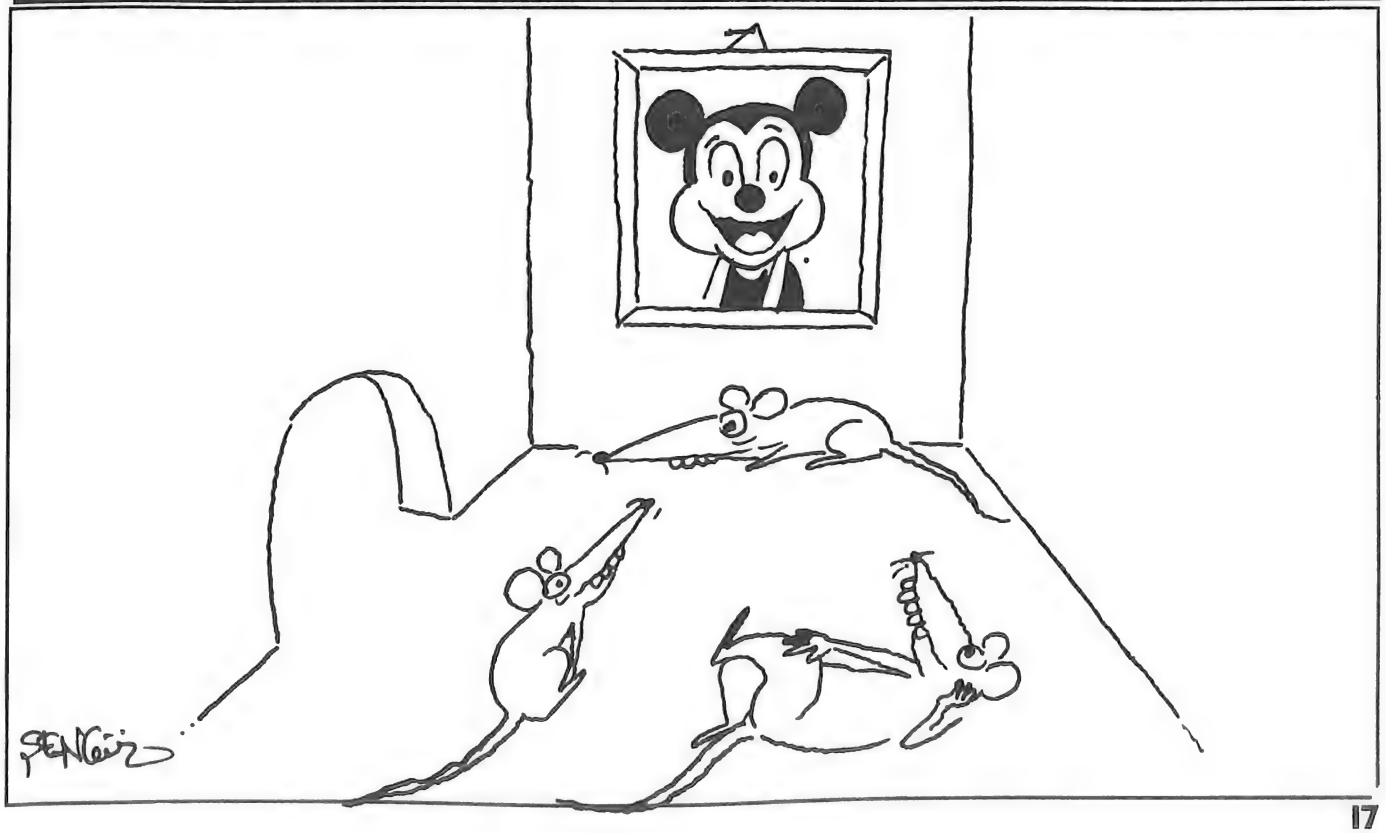

dinozorun yeri

hüseyin atabaş

1 NİSAAAN!..

Editörüm Metin Peker, bu ayki yazımı "1 Nisan" konusuna ayırmamı istedi. "Olur" deyip telefonu kapadıktan sonra, ne yazabilirim, diye düşünmeye başladım. Hay Allah, ben bu konuyla ilgili hiçbir şey bilmiyormuşum!.. Ama şöyle bir şey anımsıyorum: Bilmem kaç yıl öncesinde kalan öğrencilik yıllarımda bir bahar sabahı, tarih öğretmenimiz Nurettin Bey sınıfın kapısından girdiğinde, kürsü ona doğru yürümeye başlamıştı. Öğretmenimiz, küçük bir çaba harcayarak kürsüyü yerine döndürmüş ve bize, dersi on dakika kadar kaynatacak bir nasihat çekmiş, sonunda da, böylesi muzipliklerin içinde balıkla ilgili bir bağlantı yoksa onun "1 Nisan şakası" olamayacağını söylemişti.

Bunu anımsayınca, zarfın içine yazı yerine bir balık koyup sevgili editörüme göndermenin hoş bir şaka olacağını düşündüm. Ama ara ki gaybanayı bulasın!..

Baktım olmayacak, işin aslını kaynağından öğreneyim diye açtım "Ana*Britannica*"yı, yerinde olmasa da "1 Nisan" maddesini bulmayı başardım ve başladım okumaya:

"1 Nisan, arkadaşlar arasında kaba şakaların ve birbirini oyuna getirmenin gelenek olduğu gün. Yüzyıllardan beri çeşitli ülkelerde gözlenmesine karşın, bu geleneğin kökeni bilinmemektedir."

Madde daha epey sürüyor, ama gerisini okumaya gerek duymadım. Çünkü, "1 Nisan"ın hem "arkadaşlar arasında kaba şakaların ve birbirini oyuna getirmenin *gelenek olduğu gün"* olduğunu söyleyeceksin, hem de, "bu geleneğin kökeni bilinmemektedir" diyeceksin. Peki, "gelenek olduğu gün" olduğunu nerden biliyorsun *gugukkuşu!..*

İnsan umarsız kalınca aklına neler gelmiyor ki! "Ana*Britannica*"dan umudu kesip kütüphanedeki yerine koyarken, gözüme Edebiyatçılar Derneği'nin yayımladığı "Düşünceye Saygı" kitabı ilişti. Önce, bu kitabın kapağında yer verilen Semih Poroy'un karikatürünün bir "1 Nisan şakası" olmasını isterdim, ama ne yazık ki değildi. Sonra, kitabın 41. sayfasını açtım ve Mahmut Tali Öngören'in "Sansür Başyapıtları" başlıklı yazısını şurasından burasından okumaya başladım. İşte oradan birkaç paragraf:

"Film yönetmeni Metin Erksan'ın 'Karanlık Dünya' adlı filmine, 1960'tan önce, sansür kurulu kimi sahneleri eklemesi sonucunda gösterim izni vereceğini bildirmişti. Sansür Kurulu, bir sahnede gösterilen buğday başaklarının *dolgun* oluşunu 'Türkiye'de tarım *övülüyor*' diye yorumlamış ve *küçük* başaklarla ilgili çekimlerin filme eklenmesini istemişti."

Bu alıntıda yaptığım kimi değişikliklerle, siz sevgili okurlarıma "kaba" bir şaka yaptım. Ne olduğunu lütfen siz bulun... Ama sizi temin ederim, şimdi alıntılayacağım bölümde hiçbir değişikliğe, hiçbir oyuna başvurmadım, şakası kendi içinde:

"1971 yılına dönelim. 12 Mart günleri. Yves Montand'nın 'Korkunun Bedeli' adlı filmi TRT Televizyonu'nda gösteriliyor. Montand, patlayıcı madde taşıyan bir kamyon şoförü rolünde. Binbir tehlikeyi göze alarak patlayıcı maddeyi burnu kanamadan, ama zorluklarla boğuştuktan sonra yerine ulaştırır. Boş kamyonla güle oynaya geri dönerken uçuruma yuvarlanıp ölür... Ama ne o? Film, Montand'nın uçuruma düşüp öldüğünü gösteren sahneye yer verilmeden sona ermiştir. Ekranda gödüğümüz son sahnede ise Montand güle oynaya kamyon sürmektedir. Filmin son sahnesi, yani Montand'nın öldüğü sahne nereye gitmiştir?.. Meğer, 12 Mart döneminde, sondaki ölüm sahnesini gösterip insanların üzülmesini istemeyen o çok düşünceli TRT denetimi, filmin anlamlı son sahnesini kesip atmıştır." Son tümcedeki "anlamlı" sözcüğünü "anlamsız" olarak değiştirirseniz, Mahmut Hoca'nın yanlışını düzeltmiş olursunuz!..

"1966 yılında İlhan Engin'in yönettiği 'İstanbul Dehşet İçinde' adlı filmde bir otomobilin patlayan '*sol tekerleği*' sözcüklerinin '*sağ tekerlek*' olarak değiştirilmesi film sansür kurulunca öngörülmüştür." *Sağ* sözcüğü ile *sol* sözcüğüne yer değiştirerek okuduğunuzda tümcenin anlamının da değişip değişmediğini düşünün, lütfen.

"Düşünceye Saygı" kitabını da kapayıp hayat kitabında neler var diye bakıyorum: Sait Faik, bir öyküsünde "askerin ayağı tökezledi" sözü geçtiği için, Sıkıyönetimden çağrılmış ve madalya ile taltif edilmiştir. Neden? Çünkü asker de insandır, tökezler. Ama bunu her babayiğit söyleyemez!..

1950'lı yıllarda İstanbul Erkek Lisesi'nde Nâzım Hikmet'in şiirlerini daktiloya çeken öğrenciye bir yıl tatil verildiğini duymuş muydunuz? Neden mi? Çünkü öğrencinin bilgisayarı yoktu, şiirleri daktiloya çekerken yorulmuştu da ondan!..

1 Nisan'da oyuna gelen kişiye Fransa'da nisan balığı; İskoçya'da da, budalalığın simgesi sayılan gugukkuşu nisanda geldiği için, gugukkuşu adı verilirmiş.

Kocası Temel'i başka bir kadınla bastıran Fadime mahkemede durumu anlatıyormuş:

- Zaten uzun süredir kari koca hayati yaşıyorlardı Hakim Bey...

Temel düzeltmiş:

- Ne kari koca hayati Hakim Bey, çok daha iyisini yaşıyoruz, çok daha iyisini...

Şimdi Temel gugukkuşu mu oldu?

Bütün bu söylenenlerin birbiriyle ne ilgisi mi var, diyorsunuz?

1 Nisaaann!..

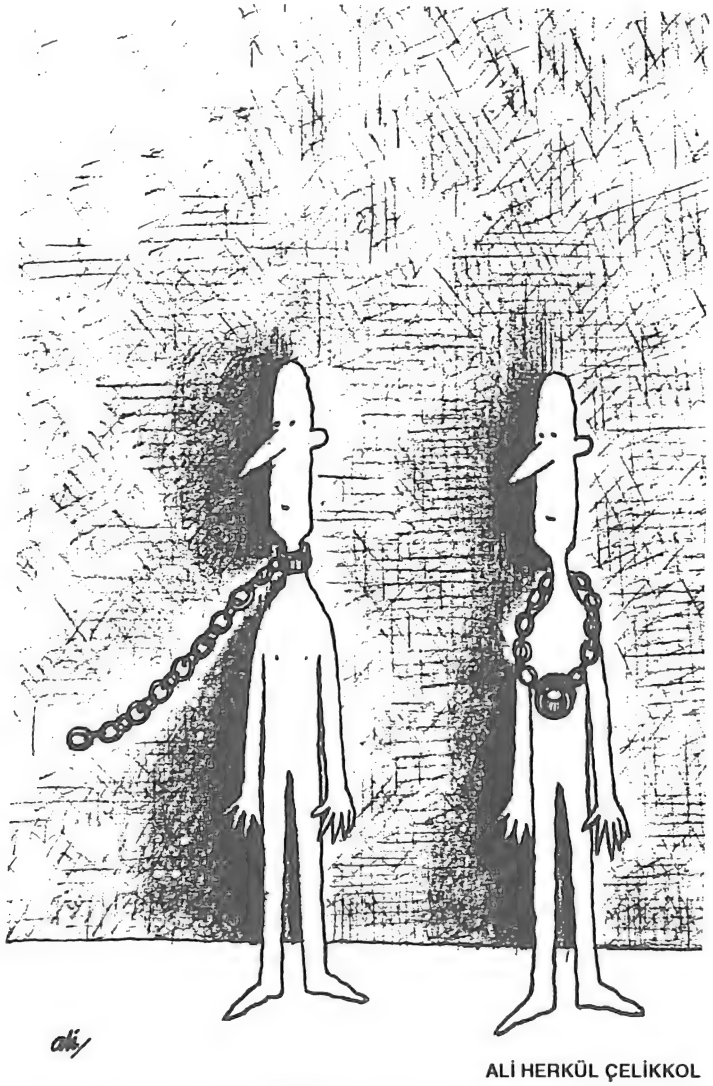

ALİ HERKÜL ÇELİKKOL

YİĞİT ÖZGÜR

ARANAN EVSAF

"Ya bu deveyi güdersin, ya bu diyardan gidersin" ata sözünün doğruluğunu, bir de Başbakan'dan duyup öğrendik.

Bugün yurdumuzdaki kalkınmayı görmemek için kör olmak gerekir. Gözüne çekememezliğin, kıskançlığın kara perdesi inmemiş olan herkes bu kalkınmayı görür, görecektir. Barajlar yapılıyor, virajlar düzeltiliyor, garajlar kuruluyor, plâjlar çoğalıyor, fabrika bacaları tütüyor, lokomotifler ötüyor; Kısacası, büyük bir kalkınmanın tozu dumanı içinde göz gözü görmüyor.

Çektiğimiz bu sıkıntının, darlığın kısa süreceğini, az zaman sonra kalkınmanın meyvalarını toplayacağımızı da biliyoruz. Muhaliflere kalırsa, toplıyacağımız kalkınma meyvaları baba incir, at kestanesi, deve dikenidir. Daha elimize geçmeyen meyvalar için "arpa ektim darı çıktı, tam istedim yarı çıktı" diye şimdiden karamsarlığa düşmek doğru değildir. Gözlerine kara gözlük takanlar, muzla hıyarı seçemiyor, birbirine karıştırıyorlar.

Bütün bu kalkınma tozu dumanı içinde, sağdan soldan, tek tük çatlak sesler de çıkıyor. Son çatlak ses, Şuhut ilçesinden duyduk.

Olay şudur: Şuhut'ta Adnan Menderes, kendisini candan karşılayan on binlerce kişiye ışıklı kalkınmamızı anlatırken şu çatlak ses duyuluyor:

- Eline ayda 130 lira geçen memurlar hakkında, bir şey düşünüyor musunuz?

Buna verilecek cevap, bir kocaman "hoppalaa!"dır.

Ey yurttaş, biz ne diyoruz, sen ne anlıyorsun? Biz "bayram haftası" diyoruz, sen "mangal tahtası" anlıyorsun. Biz, kalkınma diyoruz, sen, 130 lira diyorsun...

Bu çatlak ses, Şuhut İlçesi zabıt kâtibi. Şükrü Gürbüz'ün sesiymiş. Daha ne istersin a Şükrü Gürbüz? Soyadın bile gürbüz maşallah... Adın Şükrü, otur haline şükret!

Sayın Menderes, bu çatlak sesli Zabıt kâtibine gereken cevabı vermiş:

- Ya bu şartlar altında çalışırsın, yahut çekilip gidersin!..

Doğrusu da budur. Bu, atalarımızın dediği gibi "ya bu deveyi güdersin, ya bu diyardan gidersin" demektir. Hiç kimse kimseyi "Sen ille de 130 liraya Zabıt kâtipliği yapacaksın!" diye zorlamıyor. Senin Canın çekmiş te Zabıt kâtibi olmuşsun. Buna kim ne karışır? Ama o zaman da 130 liranı al, otur aşağı, sesini çıkarma!

Bay Şükrü Gürbüz, sana Zabıt kâtibi ol diye kim, dedi? Milyoner olsaydın. Ama, "ben zabıt kâtipliğini çok seviyorum" dersen, hem zabıt kâtipliği, hem milyonerlik, ikisi bir arada, bak, bu olmaz. Sen, milyoner olmak istememişsen, bunda kimin suçu var?

Şimdi bu, kalkınma senfonisini bozan, Çatlak sesli zabıt kâtibi tevkif edilmiş bulunuyor. Hapisanede dilinin cezasını çeker, sesini de orkestraya akort etmesini öğrenir.

Sonuç olarak şu anlaşılıyor. Hani gazetelerde ara sıra "filan yere memur aranıyor" diye ilânlar okuruyoruz. Bu ilânlarda işe alınacak memurlarda bir takım vasflar aranır. "Askerliğini yapmış olacak, iyi hâl kâğıdı, okul diploması, sağlık raporu, şu, bu..."

Altı vesikalık fotoğraf ve dilekçeyle şuraya müracaat...

Şimdi bu ilânların altına memurda aranan bir vasıf daha eklenecek:

"'Ya bu şartlarla çalışır, ya da çekilip gider!"

Zabıt kâtibinin sorusu da çok yersiz. D.P. Genel Başkanına,

- Eline ayda 130 lira geçen memurlar hakkında bir şey düşünüyor musunuz?

Oysa önemli olan, D.P.'nin, eline ayda 130 lira geçenler için ne düşündüğü değil, onların D.P. için ne düşündüğüdür. Acaba eline ayda 130 lira geçenler D.P. için ne düşünüyorlar? Önemli olan işte bu...

5 Kasım 1958 Tarihli Karikatür Dergisi'nin 4. sayısından alınmıştır.

İSMET LOKMAN

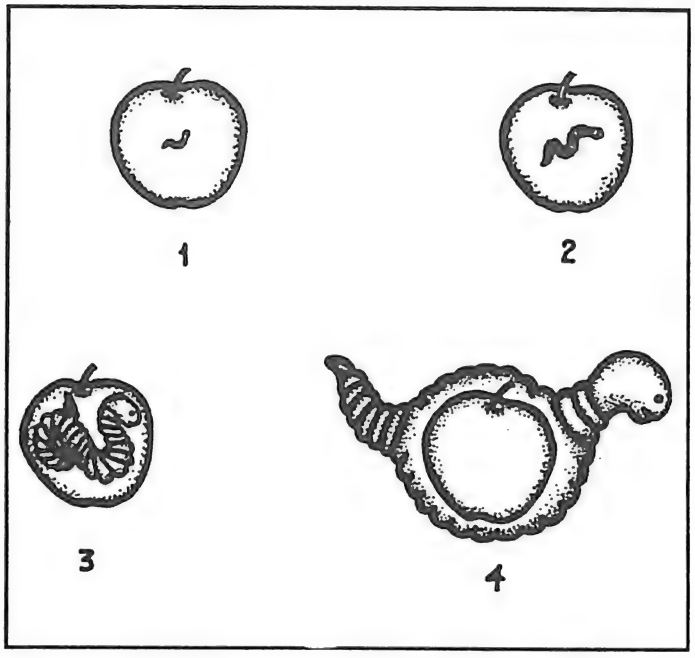

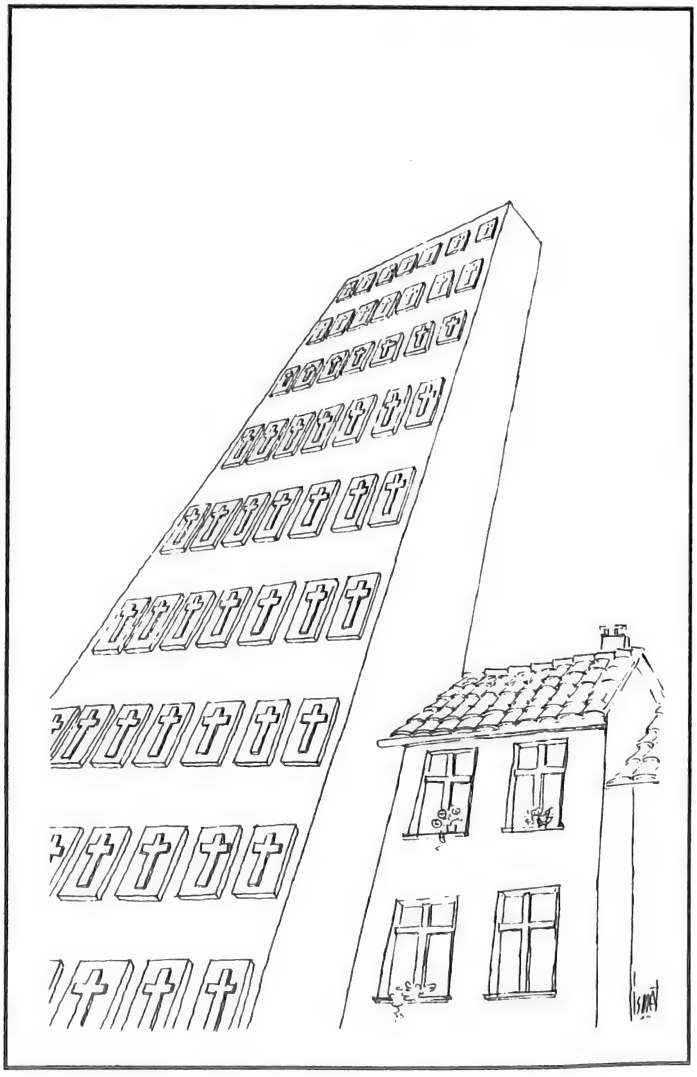

KARİKATÜRİST ANEKTOTLARI

■

Yener ÇAKMAK

■

ÇİZGİLER VE RENKLERLE UYURUZ

Necmi Rıza anlatıyor:

Her sabah kalkar kalkmaz traş olurum. Dışarıya çıkmayacak da olsam, tatil günü de olsa bu kuralım değişmez. Sonra çalışma masama otururum. Çalışma Sürem; sabah uyandığım andan, gece yatıncaya kadardır. açıklayayım: Siz yazar olarak bütün bir gün olayları, düşünceleri, duyduklarınızı, hayallerinizi zihninizde olgunlaştırır, daktilonuzun başına otursunuz. Sonra bu zihni çalışmalarınızı kaleminizden kâgıda dökersiniz. İşte biz çizerler de böyleyiz. Siz uykuya duygularla, güzel sözler ve ifadeler bulmaya çalışarak dalarsınız. Biz de öyle... Tipler, figürler, çizgiler ve renklerle uyuruz.

■

AKBABA BİR KUŞTUR, ETİ NE, BUDU NE?

Necmi Rıza anlatıyor:

İlk profesyonel karikatürüm Akademi'ye devam ettiğim 1936 yılında Akbaba dergisinde çıktı. O zaman 50 kuruşa bir karikatür çiziyordum. Daha sonra Sedat Simavi'nin Karikatür dergisinde 75 kuruşa çizmeye başladım. O sıralarda Akbaba ile Karikatür dergileri arasında adeta mekik dokudum. Akbaba, bütün mizahçıların eğitimden geçtiği bir okuldu. Zeki Beyner, Semih Balcıoğlu, Nehar Tüblek, Bülent Şeren, Cafer Zorlu, Yalçın Çetin ve diğerleri hep Akbaba'nın kadrosundandır. Yusuf Ziya Ortaç çok mükemmel bir kafaya sahipti. Durmadan espri üretirdi. Yusuf Ziya ile çalışanların çözmekte zorluk çektikleri en önemli konu "ekonomik"ti. Çalışanların maaşlarına zam yapmayı sevmezdi. Her zam isteminde bulunana, "Akbaba bir kuştur" diye söze başlar, Akbaba bir kuş olduğuna göre ne eti, ne budu vardır. Böyle olunca da size her istediğinizde nasıl para versin? Adı üstünde AKBABA, banka değiil bir kuş, size fikir verir, espri verir. Ama para vermesi mümkün değildir.

EROL ÖZDEMİR

BIZDIKLAR

KADİR CENGİZ

ÇEVREMDEKİLER / GÜNGÖR KABAKÇIOĞLU'NDAN PORTRELER

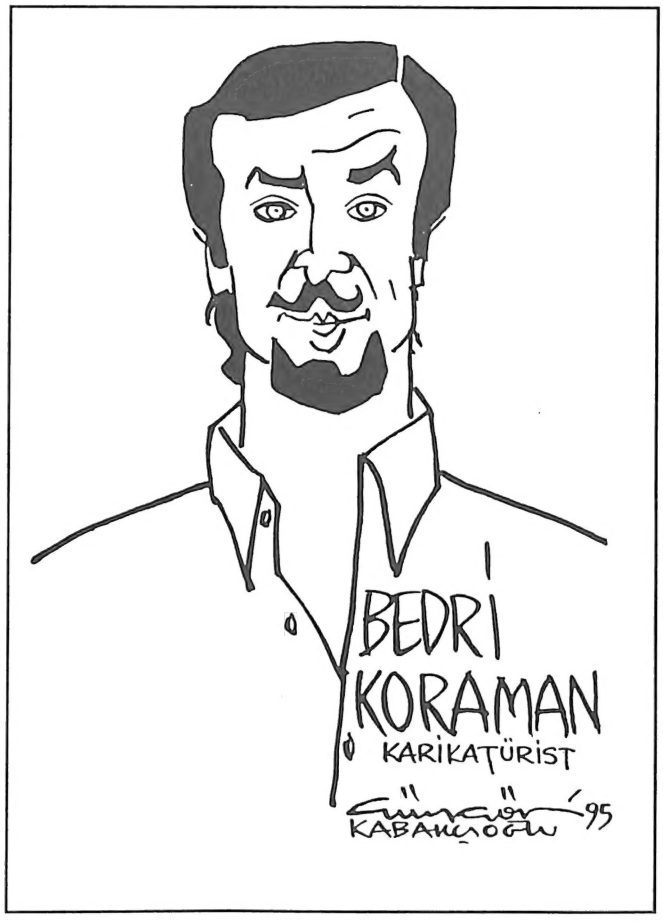

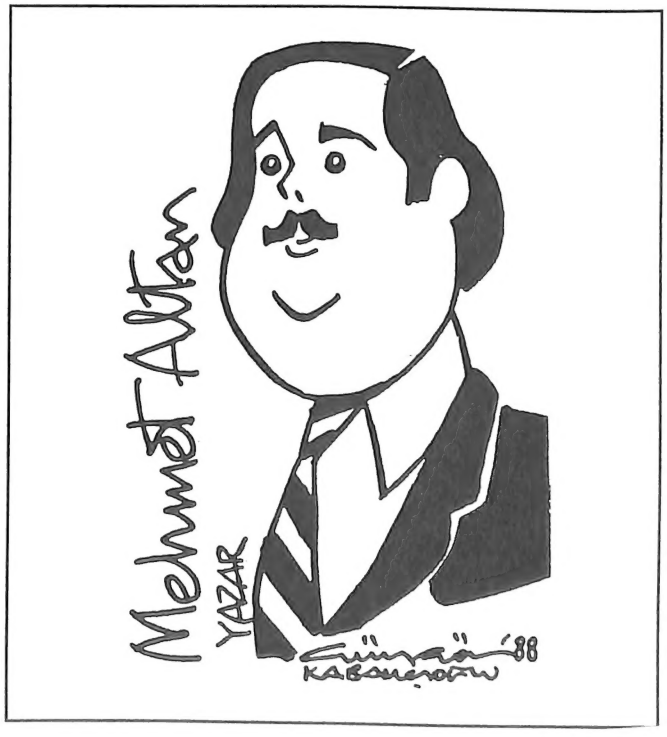

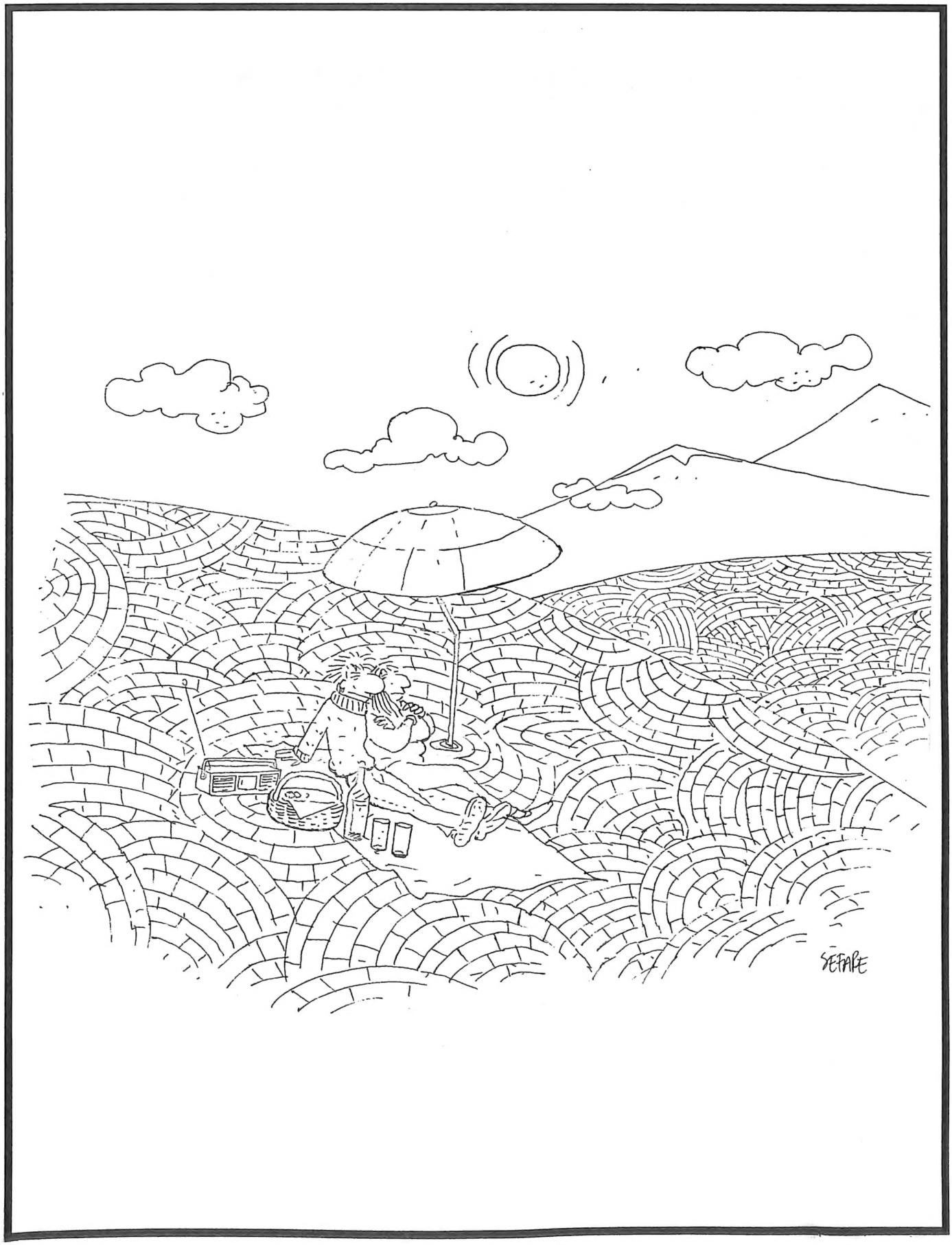
SEFAIRE

altan
özeskici